

Prezidentin Mətbuat Xidmətinin məlumatı

Fevralın 15-də Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Telefon danışığı əsnasında Ukrayna Prezidenti ölkəsinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə verdiyi dəstəyə və göstərilən humanitar yardımlara görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirib.

Söhbət zamanı dövlət başçıları beynəlxalq platformalarda əməkdaşlıq məsələsini də müzakirə ediblər.

Xilaskarlıq missiyası

№ 35 (30151) 16 fevral 2023-cü il, cümə axşamı

Mehriban Əliyevanın göstərişi ilə daha bir təyyarə Türkiyəyə göndərildi

“Yaşıl enerji” potensialı real imkanlara çevrilir

Xalq qəzeti

“Xalq qəzeti” – Xalqın qəzeti!

Gündəlik ictimai-siyasi nəşr

1919-cu ildən çıxır

Təsisçi: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsi və qəzetin redaksiya heyəti

veb-sayt: www.xalqqazeti.az

Azərbaycan Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliklə sıx əməkdaşlıq edir

İran və Ermənistan isə potensial nüvə təhlükəsi mənbəyinə çevrilib

Dövlətimiz global nüvə təhlükəsizliyinə mühüm əhəmiyyət verir və Beynəlxalq Nüvə Terrorçuluğu Aktlarının Aradan Qaldırılması Konvensiyası və Nüvə Materiallarının Fiziki Qorunması kimi mühüm beynəlxalq sazişlərə qoşulmuşdur. Azərbaycan nüvə təhlükəsizliyini təmin edən norma və standartların formalaşdırılması işində Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin oynadığı rolu vacib hesab edir. Ölkəmiz nüvə təhlükəsizliyinin müxtəlif aspektləri ilə bağlı agentliklə uğurlu əməkdaşlıq qurmuşdur.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Son zamanlar dünyada baş verən proseslər, xüsusən, Rusiya – Qərb və ABŞ – Çin münasibətlərində yaranan gərginliklər, tez-tez müşahidə edilən qabarma-çəkilmələr, az qala, bütün ölkələrdə yeni sualların ortaya çıxmasına səbəb olur: Nüvə müharibəsi olacaqmı? Olacaqsa, dünyanı hansı fəlakətlər gözləyir? Beynəlxalq ictimaiyyət bu dəhşətlərin qarşısını almaq üçün hansı addımları atmalıdır?

Bu suallar dünyanın bütün ölkələrini və xalqlarını narahat etsə də, heç kəs konkret cavab verə bilmir. Üstəlik, Ermənistandakı “Met-samor” atom elektrik stansiyası və dünya mütəxəssislərini ölkəyə buraxmayan İranda əmməməli mühəndislərin yaratmaq istədiyi nüvə qurğuları təkə regionda deyil, hər yerdə potensial risk mənbəyi kimi qəbul edilir. Yeganə təsəllimiz odur ki, ikinci dünya müharibəsindən sonra yaranmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas strukturlarından olan Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentlik nüvə təhlükələrinin qarşısının alınması məqsədilə bir neçə mü-

hüm saziş və konvensiyanın imzalanmasını təmin etmişdir. Vəssalam. Xatırladaq ki, 1957-ci ildə “Sülh naminə atom” təşkilatı kimi təsis edilən Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentlik (AEB) nüvə enerjisindən sülh məqsədləri ilə

istifadə olunması sahəsində elmi və texniki əməkdaşlıq üçün dünyanın hökumətlərarası forumu kimi fəaliyyət göstərir.

(ardı 6-cı səhifədə)

Serbiya Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Aleksandar Vuçiçə

Hörmətli cənab Prezident!

Serbiya Respublikasının milli bayramı münasibətilə Sizə və Sizin simanızda bütün xalqınıza öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ən səmimi təbriklərimi və xoş arzularımı yetirirəm.

Azərbaycan ilə Serbiya arasında münasibətlər möhkəm dostluq, qarşılıqlı etimad və anlaşma üzərində qurulmuşdur. Sıx dövlətlərarası əlaqələrimiz və gündən-günə yeni məzmunla zənginləşən əməkdaşlığımız böyük məmnunluq doğurur.

Bu gün siyasi əlaqələrimizin yüksək səviyyəsi, çoxsaylı qarşılıqlı səfərlər, imzalanmış sənədlər, həyata keçirilən birgə layihələr münasibətlərimizin genişlənməsində və qarşılıqlı fəaliyyətimizin dərinləşməsində mühüm rol oynayır. İkitərəfli müstəvidə olduğu kimi

ölkələrimiz beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində də uğurlu əməkdaşlıq edirlər.

Əminəm ki, Azərbaycan-Serbiya strateji tərəfdaşlığı, siyasi, iqtisadi-ticari, energetika, nəqliyyat-logistika, müdafiə və digər sahələrdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımız birgə səylərimizlə bundan sonra da yüksələn xətlə inkişaf edəcəkdir.

Bələ bir əlamətdar gündə Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik, işlərinizdə uğurlar, dost Serbiya xalqına daim əmin-amanlıq və firavnlıq diləyirəm.

Hörmətlə,
İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 13 fevral 2023-cü il

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva akademik Arif Paşayevin doğum günü ilə əlaqədar paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Azərbaycan elmi elitasının sayılıb-seçilən nümayəndələrindən biri olan akademik Arif Paşayevin doğum günü ilə əlaqədar rəsmi instaqram səhifəsində paylaşım edib.

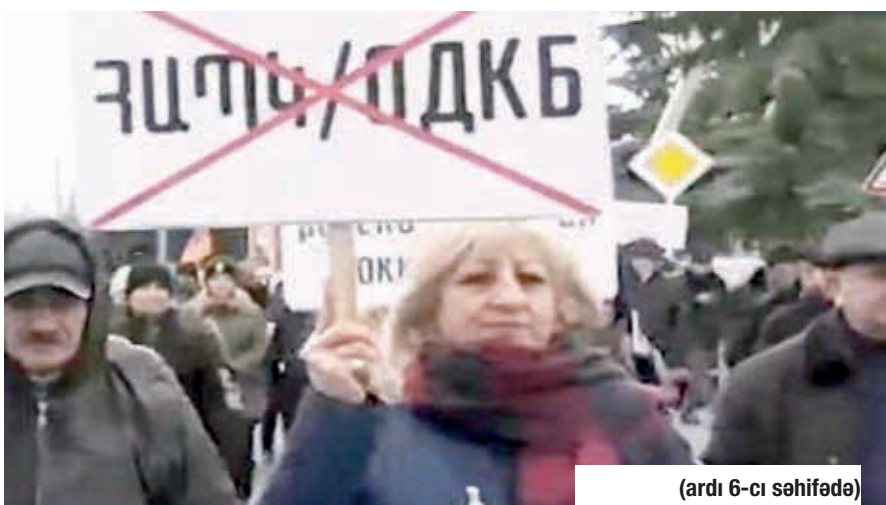
AZƏRTAC paylaşımı təqdim edir. “Böyük ürək sahibi, nurlu, mehriban İnsan! Ad günün mübarək! Sənə möhkəm cansağlığı, gümrahlıq və gözəl əhvali-ruhiyyə arzulayıram! Sən gözəl ata və qayğıkeş babasan! Sənə sevgimiz sonsuzdur! Ömrün uzun olsun! Uca Allah bütün valideynləri qorusun!”

Moskva göz yaşlarına inanmayacaq

İlk növbədə ona görə ki, xəyanət bağışlanmır

Ermənistan-Rusiya münasibətlərinin gərginləşdiyi bir dövrdə birincinin ikinciyə xəyanət etməsinə dair fikirlər vüsat almaqdadır. Əslində, Kremli dairələri məsələ barədə 2018-ci ilin erməni inqilabından sonra düşünməyə başlayıblar. İnqilabdan ötən iki il müddətində, sanki, özləri özlərini aldadıblar. Necə deyirlər, “bəlkə qayıtdılar”, yaxud “bəlkə də qayıtdılar” məntiqinə güc veriblər. 44 günlük müharibəni şərtləndirən amillərdən biri də Ermənistanın qayıtmaq istəməməsi, xəyanəti dərinləşdirməsi idi.

(ardı 6-cı səhifədə)

“Təbriz buna inanmaz! İnansa, Təbriz deyil!”

İran rejiminin saxta etiraz aksiyasına sözardı

İranda Azərbaycanı qarşı tərxiatları davam edir. İrticacı molla rejimi bu dəfə Cənubi Azərbaycan amilindən istifadə etməyə girişib. Amma onun bu cəhdi özünün mahiyyəti kimi saxta alınıb. Məsələ burasındadır ki, bir qrup şəxs Təbrizdə Azərbaycan əleyhinə aksiya keçirib. Onlar ölkəmizə qarşı şüarlar səsləndiriblər. Həmin aksiyada “Xalq qəzeti” də əllərdə olub və nəşrin anti-İran təbliğatının dayandırılmasını tələb edən çağırışlar dile getirilib.

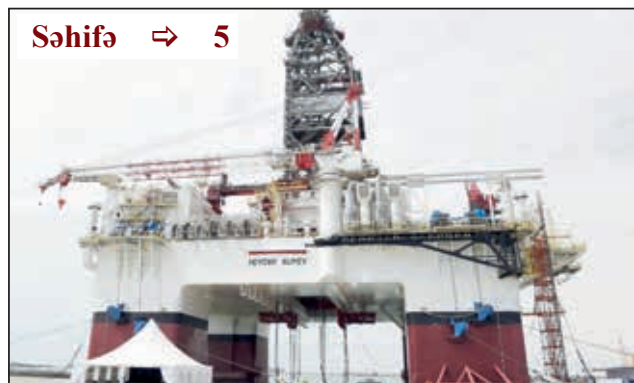
(ardı 3-cü səhifədə)

“Etiraz aksiyası bizim qanuni hüququmuzdur”

Səhifə → 3

“Şəfəq-Asiman” strukturu böyük perspektivlər vəd edir

Səhifə → 5

N.K.Əliyevin Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının rektoru təyin edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Natiq Kamal oğlu Əliyev Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının rektoru təyin edilsin.
2. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 15 fevral 2023-cü il

Ö.H.Eldarovun Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının rektoru vəzifəsindən azad edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

1. Ömər Həsən oğlu Eldarov Azərbaycan Rəssamlıq Akademiyasının rektoru vəzifəsindən azad edilsin.
2. Bu Sərəncam imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 15 fevral 2023-cü il

Əli Əsədov Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov fevralın 15-də Dubay şəhərinə işgüzar səfəri çərçivəsində Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Vitse-prezidenti və Baş naziri, Dubayın Əmiri Şeyx Məhəmməd bin-Rəşid Əl-Maktuma görüşüb.

Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətindən bildirilib ki, Baş nazir Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin salamlarını Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Vitse-prezidenti və Baş naziri, Dubayın Əmiri Şeyx Məhəmməd bin-Rəşid Əl-Maktuma çatdırıb.

Şeyx Məhəmməd bin-Rəşid Əl-Maktum salamlara görə minnətdarlığını bildirərək, onun da salamlarını Azərbaycan Prezidentinə çatdıracağı xahiş edib.

Görüşdə Prezident İlham Əliyevin cari il yanvarın 15-16-da BƏƏ-yə işgüzar səfərinin iki ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafı baxımından rolu vurğulanıb.

Dubay şəhərində keçirilən Dünya Hökumət Sammitinin əhəmiyyəti qeyd edilib, Azərbaycanın tədbirdə yüksək səviyyədə təmsil olunmasından məmnunluq ifadə olunub.

Azərbaycanla Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında münasibətlərin həm ikitərəfli formada, həm də beynəlxalq təsisatlar çərçivəsində inkişaf etdiyi diqqətə çatdırılıb.

Birgə həyata keçirilən və hər iki ölkənin maraqlarına cavab verən layihələrin önəmi qeyd olunub.

Həmçinin Azərbaycanla Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə edilib.

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərində keçirilən Dünya Hökumət Sammitində iştirak edən Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov fevralın 15-də "Henley and Partners" şirkətinin sədri Kris Kellinglə görüşüb.

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov fevralın 15-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərində keçirilən Dünya Hökumət Sammitinin plenar iclasında iştirak edib.

Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətindən bildirilib ki, iclasda çıxış edən Baş nazir Azərbaycan Respublikasının bu gün müstəqil və fəal xarici siyasət yürütdüyünü, dünya miqyasında etibarlı tərəfdaş kimi tanındığını bildirdi.

Diqqətə çatdırılıb ki, 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan 30 il işğal altında qalan öz əzəli torpaqlarını azad etdi. Beynəlxalq hüquqqa, onun norma və prinsiplərinə hər zaman böyük hörmətlə, məsuliyyətlə yanaşan Azərbaycan dövləti bu gün regionda sülhün, sabitliyin, əməkdaşlığın və dayanıqlı inkişafın bərqərar edilməsi istiqamətində səylə çalışır.

Azərbaycanın hər zaman ehtiyac içərisində olan ölkələrlə həmrəy olduğu, onlara yardım göstərdiyi xüsusi vurğulanıb. "Xüsusilə ötən dövr ərzində COVID-19-a bağlı 80-dən çox ölkəyə göstərdiyimiz dəstək bizim beynəlxalq arenada həmrəyliyin möhkəmləndirilməsinə töhfədir", -

dəyə Baş nazir bildirib.

Ə.Əsədov Türkiyənin cənub-şərqində baş vermiş dəhşətli zəlzələ ilə bağlı bir daha Azərbaycanın həmrəyliyinə ifadə edib.

Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatındakı uğurlu sədrliyi barədə məlumat verən Ə.Əsədov üz

dövlətlərin yekdil razılığı ilə bu sədrliyin bir il uzadılmasının ölkənin beynəlxalq arenada oynadığı rola verilən qiymət kimi dəyərləndirib.

İclas iştirakçılarında Azərbaycanda iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, biznes və investisiya mühitinin daha da yaxşılaşdırılması, milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin artırılması, əhəlinin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi, insanların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması, yoxsulluq səviyyəsinin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması istiqamətində görülən işlər barədə məlumat verilib.

Keçən il Ümumi Daxili Məhsulun əvvəlki ilə müqayisədə 4,6 faiz artığı, xarici ticarətin ildən-ilə yüksəldiyi, eyni zamanda, xarici borcun əhəmiyyətli dərəcədə azaldığı diqqətə çatdırılıb.

Bildirilib ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və ixrac potensialının yüksəldilməsi istiqamətində tədbirlər nəticəsində qeyri-neft məhsullarının ixracı 12,3 faiz yüksəlib və dövlət büdcəsinin gəlirlərinin 50 faizi qeyri-neft-qaz gəlirləri hesabına formalaşdırılıb.

Bütün ölkələr üçün ərzəq təhlükəsizliyi məsələsinin kəskin şəkildə aktuallaşması fonunda Azərbaycanda əsas ərzəq məhsulları ilə daxili bazarın təchizatının yaxşılaşdırılması və özünütəminat səviyyəsinin qorunması istiqamətində təxirəsalınmaz tədbirlərin görüldüyü qeyd olunub.

Vurğulanıb ki, Azərbaycanın dövlət siyasətinin mühüm tərkib hissələrindən biri də əhəlinin sosial məsələlərinin həlli, onların dövlət orqanlarının xidmətlərinə əlçatanlığının təmin edilməsi və vətəndaş məmnunluğunun daha da artırılmasıdır.

Bu baxımdan Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə Vətəndaşlara

Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin və Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin yaradılması dövlət və sosial xidmətlər sahəsində keyfiyyətcə yeni mərhələ açan və şəffaflıq, operativlik, vətəndaş məmnunluğunu təmin edən addım kimi qiymətləndirilib.

Ötən illər ərzində nəqliyyat infrastrukturuna böyük sərmayə yatırılan Azərbaycanın bir sıra regional və beynəlxalq nəqliyyat layihələrinin təşəbbüskarı və əsas iştirakçısı olduğu diqqətə çatdırılıb. Nəqliyyat dəhlizlərinin genişləndirilməsi yerləşən Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının ölkənin tranzit imkanlarının genişləndirilməsində həlledici və mühüm rolə malik olduğu vurğulanıb.

Azərbaycanın kosmik sənayə və müasir texnologiyalar sahələrində əldə etdiyi uğurlardan bəhs edən Baş nazir 2023-cü ilin oktyabr ayında Bakı şəhərində 74-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin keçiriləcəyini bildirib, bu sahədə fəaliyyət göstərən bütün təşkilat və qurumları tədbirə dəvət edib.

Azərbaycanın, eyni zamanda, bir sıra vacib enerji layihələrinin təşəbbüskarı və iştirakçısı qismində çıxış etdiyi bildirilib, Cənub Qaz

Dəhlizi layihəsinin Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün mühüm əhəmiyyətə malik olduğu diqqətə çatdırılıb.

Baş nazir vurğulayıb ki, bununla bərabər, Azərbaycan elektrik enerjisi ixracatçısı kimi də öz mövqeyini möhkəmləndirməkdədir və ölkə çox böyük yaşıl enerji potensialına malikdir.

"Bu gün biz xarici investorlarla birlikdə günəş və külək enerjisinin istehsalı ilə bağlı layihələrə başlamışıq. Bunlardan biri - 230 MVT gücündə Qaradağ Günəş Elektrik Stansiyası layihəsi Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin "Masdar" şirkəti ilə birgə həyata keçirilir. "Masdar" şirkəti bu sahədə bizim üçün əsas və güvənli tərəfdaşlardan biridir", - deyərək Baş nazir bildirib.

Ötən ilin dekabr ayında Buxarestdə Azərbaycan, Gürcüstan, Rumıniya və Macarıstan arasında imzalanan yaşıl enerjinin inkişafı və ötürülməsi sahəsində strateji tərəfdaşlıq haqqında Sazişin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Postpandemiya, postmünaqişə və polikrizis dövrünün çağırışlarına toxunan Ə.Əsədov növbəti onillikdə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafının təmin edilməsi məqsədilə Azərbaycan Prezidenti tərəfindən "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" in təsdiq edildiyi diqqətə çatdırılıb.

Bildirilib ki, 30 il ərzində işğal altında qalan Azərbaycan ərazilərinin azad edilməsi, bu ərazilərin ölkənin ümumi iqtisadiyyatına reintegrasiyası, yeni beynəlxalq və regional nəqliyyat-logistika dəhlizlərinin, xüsusilə də region üçün böyük əhəmiyyətə malik Zəngəzur dəhlizinin imkanlarından faydalanmaq Azərbaycanın inkişafına böyük təkan verəcək.

Mehriban Əliyevanın göstərişi ilə daha bir təyyarə Türkiyəyə göndərildi

Türkiyədə zəlzələdən zərər çəkənlərə dəstək məqsədilə Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın göstərişinə əsasən, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən qaradaş ölkəyə daha bir humanitar yardım göndərilib.

Bu gün zəlzələ bölgəsinə uçan təyyarədə çadırlar və qızdırıcılar daxil olmaqla ümumilikdə 40 ton yardım yola salınıb.

Xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fondu faciənin ilk günündən qaradaş ölkəyə öz dəstəyini göstərmişdir. Birinci xanım Mehriban Əliyevanın göstərişi ilə bundan əvvəl fevralın 9-da və 11-də faciədən zərər çəkmiş şəxslər üçün müxtəlif

dərman preparatları, tibbi ləvazimat və avadanlıqlar, isti geyimlər, qızdırıcısı olan çadırlar, generatorlar, istilik radiatorları, çöl üçün qızdırıcılar, dizel yanacaq kaloriferlər, həmçinin axtarış-xilasətmə işlərinə dəstək məqsədi ilə ləvazimat və avadanlıqlar göndərilib.

Eyni zamanda xatırladaq ki, Heydər Əliyev Fondunun "Regional İnkişaf" İctimai Birliyinin dəstəyi ilə vətəndaşlardan toplanan isti geyim və avadanlıqlar da artıq Türkiyəyə yola salınıb.

AZƏRTAC

Azərbaycan könüllülərinin birinci xanım Mehriban Əliyevaya müraciəti

Azərbaycan könüllüləri birinci xanım, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevaya müraciət qəbul ediblər.

"Hörmətli Mehriban xanım!

Türkiyədə baş vermiş dəhşətli zəlzələnin ilk anlarından biz Azərbaycan könüllüləri xalqımızın birlik, həmrəylik və qarşılıqlı yardım kimi ən yaxşı xüsusiyyətlərini nümayiş etdirərək qaradaş türk xalqının yanında olmasının şahidi olduq. Yaşanan ağır faciəyə möhtərəm cənab Prezidentin və Sizin həssas münasibətiniz, yardımla bağlı verdiyiniz göstərişlər biz gəncləri hədsiz qürurlandırdı. Öz insansevərliyimizi nümayiş etdirməyə şərait yaratdı.

Zəlzələdən zərər çəkmiş insanlara dəstək məqsədilə başladılan yardım kampaniyasına qoşulan hər kəsə, o cümlədən bu işdə əlindən gələni əsirgəməyən çoxsaylı könüllülərə təşəkkür etməyiniz bizi olduqca təsirləndirdi. Bütün Azərbaycan xalqının səfərbər olduğu humanitar yardım aksiyasına qoşularaq Türkiyə xalqının yanında olmağı öz mənəvi borcumuz hesab edirik. Təbii fəlakətin fəsadlarının aradan qaldırılmasına Azərbaycan dövləti və xalqı tərəfindən verilən dəstəyə

öz töhfəmizi vermək üçün gecə-gündüz demədən var gücümüzlə çalışırıq. Biz könüllülər bu xeyirxah əməllərin iştirakçısı olmağdan qürur və şərəf duyuruq.

Hər zaman olduğu kimi, fəaliyyətimizə göstərdiyiniz diqqətə, verdiyiniz yüksək dəyəərə görə Sizə səmimi-qəlbən minnətdarıq. Xalqımızın əsrlər boyu yaşadığı xeyirxahlıq, fədakarlıq və təmənnaş kömək ənənələrini davam etdirən Azərbaycan könüllüləri olaraq biz bundan sonrakı fəaliyyətimizdə də vətənpərvərlik və milli-mənəvi dəyərlərə daim sadıq qalacağımıza və daha böyük əzmlə çalışacağımıza söz veririk".

Aİ-nin səfiri məlumatlandırılıb

Fevralın 15-də Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Avropa İttifaqının "Şərq tərəfdaşlığı" proqramı üzrə səfiri Kristina Yohannesson ilə görüşüb.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən bildirilib ki, görüş zamanı Şərq Tərəfdaşlığının cari vəziyyəti, xüsusilə enerji təhlükəsizliyi və alternativ enerji resurslarının inkişaf etdirilməsi daxil olmaqla, bir sıra istiqamətlərdə Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlıq məsələləri, bölgədə cari vəziyyəti müzakirə olunub. Bununla yanaşı, İsveç Avropa İttifaqı Şurasına sədrliyi dövründə prioritetləri və bu çərçivədə həm İsveçlə, həm də Avropa İttifaqı ilə ölkəmiz arasında əməkdaşlıq məsələlərinə görüş zamanı diqqət yetirilib.

Nazir Ceyhun Bayramov Avropa İttifaqı ilə bərabərhüquqlu tərəfdaşlıq və qarşılıqlı hörmət əsasında ikitərəfli və çoxtərəfli formatlarda əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsində maraqlı olduğunu diqqətə çatdırıb.

Eyni zamanda, nazir Azərbaycanın sülh gündəliyi, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normallaşması prosesi, Laçın yolu ətrafındakı hazırkı vəziyyət və bu çərçivədə ölkəmizin legitim tələbləri və təhlükəsizlik maraqları barədə qarşı tərəfi məlumatlandırıb. Ermənistanın sülh prosesinə və sülh sazişi üzrə danışıqlara yaratdığı maneələr diqqətə çatdırılıb.

Görüşdə, həmçinin digər ikitərəfli və regional aktual mövzular ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Ədliyyə naziri vətəndaşlarla görüşüb

Fevralın 15-də ədliyyə naziri Fikrət Məmmədov Yevlax rayonunda bölgə vətəndaşları ilə görüşüb.

Ədliyyə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, əvvəlcə ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsi ziyarət olunaraq onunla gül dəstələri qoyulub, əziz xatirəsinə dərin ehtiram bildirilib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına və bölgələrdə vətəndaşların qəbulu cədvəlinə uyğun olaraq keçirilən qəbulda Mingəçevir şəhəri, Yevlax, Bərdə və digər rayonlarda olan vətəndaşların ədliyyə fəaliyyəti ilə bağlı müraciətləri dinlənib, qaldırılan məsələlərə dair nazirliyin məsul işçilərinə aidiyyəti tapşırıqlar verilib. Vətən müharibəsi iştirakçılarına və şəhid ailələrinə xüsusi həssaslıqla yanaşılarla qayğıları ilə maraqlanıb.

Bölgə sakinləri onlara göstərilən diqqət və qayğıya, yerlərdə mütəmadi qəbulların təşkilinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Səfər zamanı ədliyyə naziri yerli ədliyyə orqanlarının fəaliyyəti və iş şəraiti ilə tanış olub, rayon məhkəməsinə baş çəkib, ədliyyə işçiləri və hakimlərlə görüş keçirib.

Nazir dövlət başçısının elan etdiyi 2023-cü il "Heydər Əliyev ili"ndə 100 illiyini qeyd etdiyimiz ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımız və dövlətimiz qarşısında müstəsna xidmətlərindən bəhs edib, əsasını qoyduğu müxtəlif məhkəmə-hüquq islahatlarını, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu sahədə respublikamızın hərtərəfli inkişafına uyğun həyata keçirilən tədbirləri qeyd edib.

Qəzənfər QASIMOV, "Xalq qəzeti"

“Təbriz buna inanmaz! İnansa, Təbriz deyil!”

(əvvəlki 1-ci səhifədə)

Əlbəttə, bizə qəzetimizin Təbrizdə oxunması barədə məlumatlar daxil olur. Onu da bilir ki, nəşrimiz bu qədim Azərbaycan yurdunda populyarlığa malikdir. Çünki yalnız fars molla rejiminin ifşası deyil, ümumən, Cənubi Azərbaycan türklərinin mədəni həyatı, məişəti, elmi, İranda mövqeyi ilə bağlı materiallarımız oradakı sadıq oxucularımızın – soydaşlarımızın böyük marağına səbəb olur.

Necə də maraqlı olmasın, axı mollalar türk dilini yasaqlayırlar, imkan vermirlər ki, insanlar özlərinin adət-ənənələrini, tarixlərini bilsinlər, soyköklərinə bələdçilik etsinlər. “Xalq qəzeti” başda olmaqla, ümumən, Azərbaycan mediası isə mövcud istiqamətdə durmadan təbliğat aparır və bundan belə də aparacaq.

Nəzərə alaq ki, bu təbliğat, eyni zamanda, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin cənublu soydaşlarımızın hüquqlarının qorunmasına dair fikirlərindən nəşət alır, qidalanır. Məlum olduğu kimi, cənab İlham Əliyev İranda soydaşlarımızın ana dili müstəvisindəki hüquqlarının pozulduğunu bildirib. Bəli, millətə təcavüz onun dilinə təcavüzdən başlayır. İranda iritcaçı molla rejimi də məhz bunu

gerçəkləşdirməkdədir. Azərbaycan dövləti isə buna seyrçi qala bilməz.

Əlqərəz, rejimin haqqında söz açdığımız Təbriz aksiyasının başlaması ilə bitməsi bir olub. Niyə? Ona görə ki, mollaların aksiyaya yığıldıqları, təqribən, 300-dək şəxs, əsasən də hicablı qadınlar olub. Axı, səhər yuxudan oyanandan sonra, günün günorta çağı Təbrizdə Azərbaycan əleyhinə aksiya nədi, kiçik bir toplantı keçirmək, qətiyyətlə mümkün deyil. Soydaşlarımızın belə bir anti-Azərbaycan niyyətinin gerçəkləşməsinə maneçilik törədəcəyi aşkardır. Ona görə də aksiya səhər tezdən gerçəkləşdirilib. Məqsəd bu olub ki, əhali yuxudan ayılıb işinə-gücünə getmək üçün küçələrə çıxanadək, tələm-tələsik şəkildə çəkilirsin, çəkilmiş aparılırsın. Elə çəkilənlər ki, orada aksiya böyük izdiham olaraq göstərilir.

Ancaq qeyd etdiyimiz kimi, iştirakçıların vaxtında toplaşmaması, səhər havanın işıqlanması anı insanların küçəyə çıxdığı zaman arasındakı məsafənin azlığı aksiyanın davamlılığını pozub. Təbriz əhalisi küçəyə çıxar-çıxmaz aksiyacılar da qaçıb aradan çıxıblar. Bir sözlə, qorxublar. Nəinki qorxublar, lap belə üyüdüblər.

Əldə etdiyimiz məlumatlara görə, aksiya Təbriz icimai rəyində böyük etiraz doğurub. Bu, müəyyən mənada, yatmış vulkanın ayılması effekti verir. Yəni, əslində, molla rejiminin əleyhinə işləyir. İnsanlar belə bir saxtakarlıqdan hiddətlənirlər.

Onu da vurğulayaq ki, aylardan bəridir, İranda dinc əhalinin hökumət əleyhinə etiraz nümayişləri keçirilir. Rejim bu tədbirlərə münasibətdə olduqca sərt və qəddar davranır. Axı, insanların küçəyə çıxıb nə isə səsləndirməsi rejimin mahiyyətinə tam kənar haldır. Axı, insan amilindən qorxur. Belə olan halda kim inana bilər ki, İranda, özü də Təbrizdə Azərbaycan dövlətinə münasibətdə həydan fikirlər səsləndirənlər küçəyə öz təşəbbüsləri ilə çıxıblar. Bunu edəcək hansısa səmimi qruplaşmanın mövcudluğu mümkün deyil. Özbaşına da kimlərsə küçəyə çıxması mümkün-süzdür. Deməli, aksiya rejim tərəfindən tam şəkildə planlaşdırılıb.

Aksiyanın planlaşdırılmış mahiyyətini təsdiqləyən daha bir cəhət isə budur ki, İranda fars molla rejimi hökumət əleyhinə davamlı siyasi nümayiş ovqatının mövcudluğundan xəbərdardır. Buna görə, hətta, nəzəri baxımdan kimlərsə Azərbaycan dövlətinə etiraz fonunda hansısa fikirlər səsləndirmək istəsələr belə, bu təşəbbüsün sonradan yönünü dəyişməsi riski də var. Yəni, bu baxımdan da mollalar “kontrol”suz davranmaya bilməzdilər.

Ancaq dediyimiz kimi, İran hakimiyyətinin Azərbaycana qarşı bütün demarşları nəticəsiz qaldığı kimi, bu saxta aksiya niyyəti də iflasa uğrayıb. Obrazlı desək, havanın tam açılması, Günəşin doğması ilə saxtakarlıq niyyətinin üzünə də işıq saçılıb. Bəli, gün gələcək o Günəş batından daşdığı Cənubi Azərbaycan işığını doğacaq. O gün isə uzaqda deyil. Bu yerdə “inşallah” deyib sözümlə Xalq şairimiz Sabir Rüstəmxanlının məşhur “İnansa, Təbriz deyil!” şeirindən bir neçə misra ilə yekun vuraq:

**Din adına iritca! Bu ki, yalan söz deyil,
Təbriz buna inanmaz! İnansa, Təbriz deyil!
Bu yurd Türkün torpağı! İzləri itmir hələ
Əkdüyün şər toxumu göyərmiş bitmiş hələ
Fikrin Sasanilikdən bəriyə ötmür hələ -
Anlamırsan millətlər önündə kənz deyil!
Təbriz sana inanmaz, inansa, Təbriz deyil!**

AMIN

Parlamentdə bələdiyyələrin illik fəaliyyəti müzakirə olunacaq

Düən Milli Məclisin Regional məsələlər komitəsinin növbəti iclası keçirildi. Komitə sədri Siyavuş Novruzov iclasda bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsinin müzakirə olunacağını bildirdi.

Komitə sədri qeyd etdi ki, Ədliyyə Nazirliyinin bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətin həyata keçirilməsi ilə bağlı 2022-ci il üzrə illik məruzədə bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarətə yanaşı, onlara metodoloji yardım üzrə il ərzində həyata keçirilən məqsədyönlü işlər, digər əhəmiyyətli tədbirlər barədə ətraflı məlumat verilib.

Sonra ədliyyə nazirinin müavini Vilyət Zahirov bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsini təqdim etdi. Diqqətə çatdırıldı ki, Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən bələdiyyələrlə işi əsas istiqamət bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarət və bələdiyyələrlə metodoloji iş və maarifləndirmə üzrə aparılıb. İlk dəfə olaraq, 2022-ci ildə inzibati nəzarət orqanına təqdim olunan bələdiyyə aktlarının sayı 95 mindən çox olub. Ümumilikdə, həm aktlar, həm də müraciətlər üzrə inzibati nəzarət icraatı zamanı 3800-ə yaxın aktın dəyişdirilməsi və ya ləğvi məqsədi ilə bələdiyyələrə təkliflər verilib.

Nazir müavini dedi ki, 2022-ci ildə bələdiyyələrin fəaliyyətinin qanunauyğun təşkilinə yardım tədbirlərinin səmərəliliyinin artırılması da diqqət mərkəzində saxlanılıb. Ötən il ərzində fiziki şəxslərin torpaq və əmlak vergisi üzrə yerli büdcələrə 2021-ci ilə müqayisədə 2 milyon manat çox vəsait daxil olub. Son iki ildə bununla bağlı yerli büdcələrə 6.5 milyon manata yaxın, yəni 2020-ci ilə müqayisədə 50 faiz çox əlavə vəsait daxil olub.

Qeyd edildi ki, “Açıq hökumətin təşviqinə dair 2020-2022-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”na uyğun olaraq “Bələdiyyələrlə iş portalı”nın daha təkmil, yeni versiyası hazırlanıb.

Müzakirələrin sonunda bələdiyyələrin fəaliyyətinə inzibati nəzarəti həyata keçirən orqanın illik məruzəsi Milli Məclisin plenar iclasında baxılmaq üçün tövsiyə olunub.

Əliqismət BƏDƏLOV,
“Xalq qəzeti”

Ekoaksiyanın gündəliyi

“Etiraz aksiyası bizim qanuni hüququmuzdur”

“Xalq qəzeti” redaksiyasının yaxınlığında Nizami Kino Mərkəzi yerləşir. Hər gün yanından keçirəm, böyük hərflərlə yazılmış “1 bilet=1 ağac” sloganı həmişə diqqətimi çəkir. Düzdür, mərkəzdə mütəmadi kino izləməmə də, bir neçə dəfə bilet almışam. Ona görə ki, ekologiyamıza zərər qədər olsa da, mənim də töhfəm olsun, yaşılığa bir can da mən bəxş edim.

Digər tərəfdən isə erməni separatçıların ekologiyamıza qarşı qəddarlığı, təbii sərvətlərimizin talan edilməsi və talan edilmiş təbii sərvətlərin dağılması üçün istifadə etdiyi diqqətə çatdırılır. Rusiya sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti yerləşdiyi Azərbaycan ərazilərində qeyri-qanuni iqtisadi fəaliyyətə, habelə təbii sərvətlərin istismarına və Laçın-Xankəndi yolunda sui-istifadə hallarına qarşı Azərbaycan vətəndaşlarının etiraz aksiyalarını bizim qanuni hüququmuzdur və etirazçıların haqlı tələblərinin yerinə yetirilməsi zəruridir.

Sahibə xanım qeyd edib ki, Laçın yolunun, guya, Azərbaycan tərəfindən bağlanması, Azərbaycan torpaqlarında yaşayan erməni sakinlərinin blokada maruz qalmaları, humanitar böhran yaranması ilə bağlı Ermənistan tərəfinin bəyanatları tamamilə əsassızdır. Laçın yolu boyunca hər gün onlarca neqliyyat vasitələrinin, sülhməramlı kontingentin, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin, erməni təcili yardım maşınlarının hərəkəti qarşı tərəfin əsassız iddialarını təkbiz edir. Beləliklə, bütün bunlar sübut edir ki, Ermənistan beynəlxalq

ictimaiyyəti aldatmaq məqsədilə manipulyasiya ilə məşğuldur.

Azərbaycanlı ekofealların Şuşa ərazisindən keçən Laçın-Xankəndi yolunda dinc etiraz aksiyası 67 gündür davam edir. Gün ərzində Laçın-Xankəndi yolunda maneəsiz hərəkət edən Rusiya sülhməramlılarına və BQXK-yə məxsus avtomobillərin sayı 90-a çatıb.

Aksiya iştirakçıları ilk gündən etibarən dünya ictimaiyyətini ekologiyaya qorumağa çağırırlar.

Rizvan FİKRƏTOĞLU, “Xalq qəzeti”

Erməni pozuculuğu – sülhün Qriqoryan məntiqi və “Kremlyanlıq”

Ermənistan Azərbaycanla sülh danışıqları müstəvisində manipulyasiyalar edir. Bu barədə indiyədək çox söz çəkilib, müxtəlif fikirlər irəli sürülüb, arqumentlər səsləndirilib. Aşkar görünür ki, ölkə yekun nəticəyə gəlmək fikrindən uzaqdır. İrəvan Bakının indiyədək irəli sürdüyü təkliflərə müsbət reaksiya verməyib, özünü məğlub dövlət kimi aparmayıb. Beləliklə, 44 günlük müharibə ilə Azərbaycan tərəfindən yaradılmış reallıqlara öz alternativlərinin olduğunu göstərib. Bu alternativlər nədən ibarətdir?

Əlbəttə, İrəvan açıq şəkildə bəyan etməsə də, yalnız ölkəmizin təkliflərinə deyil, eyni zamanda, Rusiyanın Qarabağ məsələsində Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşmasındakı mövqeyinə qarşı çıxmaq yolu tutur. Nayin bahasına olursa-olsun, özünün tənzimləmə missiyasının davamlılığında maraqlı olan Moskva isə ermənilərin nazirini oynamaqdan əl çəkmir.

Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin imzaladıqları üçtərəfli bəyanatları yeni reallıq kimi təqdim edən və bu sənədlərə köklənən Kreml hazırda bir müddət öncəyədək qarşı çıxdığı ATƏT-in Minsk qrupu formatına qayıtmaq fikrinə düşür. Ölü qrupun rusiyalı təmsilçisi kimi göstərilən, əslində isə, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılması üzrə xüsusi nümayəndəsi vəzifəsini daşıyan İqor Xoxayevin Bakıya və İrəvana səfərləri belə deməyə əsas verir. Bu, eyni zamanda, şimal qonşumuzun qeyri-ardıcılığının nəticəsidir. Belə görünür, Moskva və Qərbin nizamlaşma havasının arxasına sürünməyi üstün tutur. Nəzərə alaq ki, hazırda ATƏT-in Minsk qrupunun dirçəldilməsinin təşəbbüskarı rolunda məhz Qərb çıxış etməkdədir. Rusiya isə necə deyirlər, Ermənistanın etəyindən bərk yapışıb, buraxmır.

Maraqlıdır, İrəvan Moskvaya daha nə deməlidir ki, ölkə erməni səvdasından daşsın. Kreml 44 günlük müharibədən indiyədək Qarabağ müstəvisində belə prinsipsiz siyasət yürütməmişdi. Rus diplomatıyası bununla 44 günlük müharibənin nəticələrinin özü üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan Ermənistan təzyiqli ritorikasını

tamamilə basdırdı. Görünür, İrəvan Moskva ilə məzələnməyi bir kənara qoyub, Rusiyanın vasitəçiliyini istəmədiyini, arzulamadığını açıq şəkildə bəyan etməlidir.

Azərbaycan hörmət xatirinə Kremlin, belə demək mümkünsə, prinsipsiz vasitəçilik missiyasına dözdür. Prezident İlham Əliyevin Xoxayev qəbul etməsi məhz bunun nəticəsidir. Amma ölkəmiz öz prinsiplərində sadıqdır və dövlətimizin başçısı Xoxayev Rusiyanın Xarici İşlər Nazirliyinin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin normallaşdırılması üzrə xüsusi nümayəndəsi kimi qiymətləndirir. Yəni, Azərbaycan onun ATƏT-in Minsk qrupunun rusiyalı həmsədri obrazında görmədiyini nümayiş etdirir. Ancaq dözümlü də bir həddi var.

Əlqərəz, Xoxayevin Azərbaycana və Ermənistanla səfərlərindən sonra İrəvanın hakimiyyət dairələrində aktivləşmə meyilləri də var. Hərçənd, birmənalı şəkildə demək olmaz ki, bu aktivliyi körükləyən Xoxayev oldu. Prosesin yüksək fazası Qərb ilə bağlıdır. Yada salaq ki, Ermənistanın xarici işlər naziri bir müddət öncə Almaniyada səfərdə olarkən, Bakı tərəfindən növbəti sülh təkliflərinin daxil olduğunu diqqətə çatdırmışdı. Haqqında söz açdığımız aktivləşmə də məhz bu xüsusdadır. Bir neçə gün əvvəl Ermənistan parlamentinin hakimi “Vətəndaş sazişi” partiyasından olan deputatı Sarkis Xəndəkyan Xoxayevin səfərinə münasibət bildirməmişdi, deməli ki, İrəvan Bakı tərəfindən təqdim edilmiş təkliflər üzərində iş aparır və öz təkliflərini də irəli sürüb sənədi geri göndərəcək.

Göründüyü kimi, Azərbaycanın irəli sürdüyü alternativ qoymaq məntiqi ortadadır. Elə Ermənistanın

təhlükəsizlik şurasının katibi Armen Qriqoryanın söylədikləri də bu baxımdan diqqət çəkməkdədir. Hərçənd, Qriqoryanın dedikləri daha geniş miqyaslıdır. Yəni, burada söhbət yalnız Azərbaycan ilə müəyyən mənada, şərt dili ilə danışmaq psixopatiyasından getmir, ümumən, vasitəçilik institutunun strukturuna dəyişiklik manipulyasiyası əsas götürülür.

Bəli, A.Qriqoryan bildirir ki, Qarabağ ilə Bakı arasında danışıqlar beynəlxalq səviyyəli mexanizmə çərçivəsində aparılmalıdır və bu mexanizmə hazırda Ermənistan və Azərbaycanın üzərində çalışdığı sülh müqaviləsində qeyd olunan bəli: “Ermənistan Xankəndi ilə Bakı arasında beynəlxalq səviyyədə təsdiqlənən mexanizmə çərçivəsində danışıqların aparılmasının tərəfdarıdır. Ermənistan isə bu mexanizmə naminə beynəlxalq tərəfdaşları ilə işləməyə davam edir. Haqqında söhbət aparılan sülh müqaviləsində bu mexanizmə nəzərdə keçirilməlidir. Bunlar digər beynəlxalq strukturlar və ya fərqli format ola bilər. Konkret olmasa da, bu, müzakirə mövzudur, biz bunu aydınlaşdırmaq üçün müzakirəni davam etdirməliyik.”

Göründüyü kimi, İrəvan Qarabağı tərəf kimi sülh müqaviləsində göstərmək niyyətindən çəkinmir. Üstəlik, Qriqoryan sözlərinin hakimi “Vətəndaş sazişi” partiyasının 2022-2026-cı illər üçün strategiyasında irəli sürülmüş Qarabağ ermənilərinin hüquqları və təhlükəsizliyi məsələsinə uyğunluğunu qabardır, bunu Ermənistanın mövqeyi kimi göstərir.

Moskvanın Ermənistanın Qərbin regionda mövcudluğunu dikte etməyə məcbur qalması ilə bağlı fikirlərini rədd edən erməni katib bildirir ki, Avropa İttifaqının Azərbaycanla sərhədin Ermənistan

hissəsində mülki müşahidə missiyasına dair qərarı İrəvan özü verir. Qriqoryan bu yerdə Rusiyanın bostanına daş atmağı da yaddan çıxarmayıb. O bildirir ki, 2021-ci ilin mayında və 2022-ci ilin sentyabrında Azərbaycan, guya, Ermənistanla təcavüzü edib və həmin vaxt Rusiyanın hakim rol oynadığı Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının zamanatları işləməyib: “Ermənistan bu təcrübəni nəzərə alaraq, Avropa İttifaqının mülki missiyasını müəyyən təhlükəsizlik təminatları yaratmağa dəvət etdi”.

Bəli, Qriqoryanın söylədikləri də bəri başdan onu deməyə əsas verir ki, Ermənistanın Azərbaycanın təkliflərinə reaksiyası müsbət olmayacaq. Əgər ölkə parlamentinin deputatı Xəndəkyanın yuxarıda diqqətə çatdırdığımız fikirləri İrəvanın sülh müqaviləsi ilə bağlı yenidən manipulyasiyaya yol verəcəyinin işartısı idisə, erməni baş katibin bildirdikləri həmin manipulyasiyanın konkret hansı müstəvidə olacağını təsdiqləyir. Söhbət, əlbəttə, Qərb müstəvisindən gedir.

Bütün bunlar bir daha göstərir ki, Ermənistan sülh danışıqları ilə əlaqədar konstruktiv mövqə tutmayacaq. Bütün bunlar həm də onun təsdiqidir ki, Xoxayevin barəsində söz açdığımız Rusiya missiyasının da hansısa bir əhəmiyyəti qalmayıb. Ona görə ki, həm Bakı Xankəndi ilə danışıqlara getməyəcək, həm də Qriqoryanın təminatında Ermənistan beynəlxalq səviyyədə tanınan vasitəçilik dedikdə, ölkənin bu məntiqi Moskvanın fərdi vasitəçiliyindən üstün tutması reallığı var. Yəni, heç kim təminat verə bilməz ki, İrəvan özünün manipulyasiya siyasətinə daha nələrsə əlavə etmək məntiqindən uzaq duracaq.

Ə.RÜSTƏMOV,
“Xalq qəzeti”

2023 – Heydər Əliyev İli

Xilaskarlıq missiyası

Bu il mayın 10-da ümummilli lider, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyev anadan olmasının 100 ilı tamam olur. Prezident İlham Əliyev 29 sentyabr 2022-ci il tarixli sərəncamı ilə Azərbaycanda 2023-cü il "Heydər Əliyev İli" elan edib.

Bu sərəncam xalqımızın arzu və isteklərini əks etdirməklə yanaşı, həm də bütün ömrünü doğma xalqına həsr edən, Azərbaycanın müstəqilliyi və inkişafına misilsiz töhfələr verən ulu öndərin şəxsiyyətinə, çoxşaxəli, məhsuldar fəaliyyətinə yüksək dəyərin, böyük ehtiramın təzahürüdür.

Heydər Əliyev istər sovet dövründə, istərsə də müstəqillik illərində Azərbaycanda siyasi, sosial-iqtisadi vəziyyətin kəskin, çoxsaylı problemlərin mövcud olduğu şəraitdə hakimiyyətə gəlib. Buna qədər isə ulu öndər 1944-69-cu illərdə dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə çalışıb. 1964-cü ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsi sədrinin müavini, 1967-ci ildə isə sədri vəzifəsinə irəliləyən Heydər Əliyevin dövlət təhlükəsizliyi işçisi kimi mühüm xidmətləri haqqında xeyli məqalələr yazılıb, filmlər çəkilib. Ona görə də bu məsələnin üzərində geniş dayanmadan iki məqamı qeyd etmək istədik.

Bunlardan birincisi Heydər Əliyevin təhlükəsizlik orqanlarında apardığı olduqca vacib və əhəmiyyətli milliləşdirmə siyasəti idi. Bəlli olduğu kimi, uzun müddət bu orqanlarda rəhbər vəzifələrdə digər millətlərdən (rus, erməni) olan insanlar təmsil olunurdular. Bu isə həm yerli kadrların sıxdırılması, həm də Azərbaycanın təhlükəsizliyi ilə bağlı bir sıra mühüm məsələlərdə qeyri-obyektiv, yanlış, hətta milli maraqlarımız baxımından ziyanlı qərarların verilməsinə səbəb olurdu. Təhlükəsizlik orqanlarında pillə-pillə irəliləyən ulu öndər bütün bunları gördü və təbii ki, bu vəziyyətlə barışa bilməzdi. Məhz elə buna görə də Azərbaycan DTK-nin sədr müavini və sədri olduğu illərdə o, təhlükəsizlik orqanlarında milli kadrların sayının artırılması, onların peşəkar dövlət təhlükəsizliyi işçiləri kimi yetişməsi, Azərbaycan əleyhinə qararların qəbulunda xüsusi rol oynayan ermənilərin isə vəzifələrdən uzaqlaşdırılması məsələsində ciddi addımlar atıb.

İkinci məqam təhlükəsizlik orqanlarında çalışdığı illərdə ulu öndərin 60-cı illərdə Qarabağda yenidən baş qaldıran separatizm, ağır cinayətlər törədən erməni millətçiləri ilə qətiyyətli mübarizəsi ilə bağlıdır. Məsələ burasındadır ki, 1923-cü ildə sovet hakimiyyətinin yanlış qərarı nəticəsində Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradıldıqdan sonra ermənilərin məqsədi Qarabağı Azərbaycandan qoparıb Ermənistanla birləşdirmək idi. Erməni millətçiləri sovet dövründə zaman-

zaman fürsət düşdükcə bu məsələni gündəmə gətirirdilər. Ötən əsrin 60-cı illərində Qarabağda erməni separatizmi yenidən geniş şəkildə baş qaldırdı. Xoşbəxtlikdən bu zaman ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan DTK-ya rəhbərlik edirdi və o, erməni separatizminin qarşısını alınması məsələsində olduqca mühüm rol oynadı.

1967-ci ilin əvvəllərindən etibarən Qarabağda, xüsusilə Xankəndi ətrafında yaşayan ermənilər havadarlarının dəstəyi və onların planlarına uyğun olaraq milli ədavəti qızışdırmağa, öz mərkəzi niyyətlərini həyata keçirmək üçün ən çirkin əməllərə belə əl atmağa başladılar. Ermənilərin planlarına görə, Qarabağın dağlıq hissəsi, ilk növbədə Xankəndi azərbaycanlılardan təmizlənməli idi. Bunun üçün də onlar milli ədavəti qızışdırmaq məqsədilə bir neçə erməni öldürüb günahı azərbaycanlıların üzərinə atmaq sənariyi hazırlamışdılar. Bu sənari 1967-ci ildə Xocavənddə həyata keçirildi. Belə ki, rayonun Qarabağda kəndində azərbaycanlıların və ermənilərin birgə təhsil aldığı orta məktəbdə bir erməni uşağı "yoxa çıxarılır". Səhərişi gün vəhşicəsinə qətlə yetirilmis uşağın meyiti yol kənarından tapılır. Onu ermənilər özləri qətlə yetirərlər də bu hadisəyə görə məktəbin direktoru Ərşad Məmmədov və daha iki azərbaycanlı müəllim həbs edilir. Ardınca İrəvandan və Ermənistanın digər rayonlarından Xankəndinə avtobuslarla gətirilən ermənilər uşağı azərbaycanlıların qətlə yetirdiyini iddia edir və milli ədavəti qızışdırırlar. Məhkəmənin təyin olunduğu gün bütün məsul işçilər Bakıya çağırılır. Məhkəmə ermənilərin təzyiği altında Ərşad Məmmədova ölüm hökmü çıxarır. Məhkəmənin hökmündən sonra Ərşad Məmmədovun olduğu dustaqlar üçün nəzərdə tutulan avtomobilin qarşısı ermənilər tərəfindən kəsilir. Ermənilər maşını avtomat silahla atəşə tuturlar. Onlar Ərşad Məmmədovu və digər azərbaycanlıları maşından düşürüb qətlə yetirirlər. Onlardan Ərşad Məmmədovun meyiti qəddarcasına yandırılır. Bu məsələ ilə bağlı Bakıya məruzə olunur. Ölkənin rəhbər şəxsləri Qarabağa səfər edirlər. Həmin ərəfədə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri təyin olunan Heydər Əliyev də Xankəndiyə gəlir. O, istintaq qrupunu yeganə azərbaycanlı üzvü olur. Buna baxmayaraq, Heydər Əliyevin təcrübəsi və qətiyyəti sayəsində erməni uşağı azərbaycanlıların deyil, ermənilərin qətlə yetirdi-

yi sübut olunur. Beləliklə, Heydər Əliyevin peşəkərliyi, gərgin əməyi nəticəsində cinayəti təşkil edən və törədənlerin şəxsiyyəti müəyyən olunur. Ümumilikdə bu qanlı cinayətdə əli olan 39 erməni canisi, o cümlədən erməni məktəblisini vəhşicəsinə qətlə yetirən Edik Baqdasaryan həbs olunurlar. Həmin hadisələr vaxtı bu cinayətlərə rəvac verənlərdən biri – Dağlıq Qarabağ MV Partiya Komitəsinin birinci katibi Qurban Melkumyan isə sonralar - 1973-cü ildə Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi olduğu dövrdə vəzifəsindən azad edilir.

Ulu öndərin yüksək liderlik və təşkilatçılıq qabiliyyəti, iti ağılı, dərin zəkası, qətiyyəti o, hələ dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında çalışarkən, keçmiş SSRİ rəhbərliyinin diqqətini cəlb etmişdi. Məhz buna görə də 1969-cu ildə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi vəzifəsinə kimin namizədliyini irəli sürmək məsələsi gündəmə gələndə İttifaq rəhbərliyi Heydər Əliyevin namizədliyi üzərində dayandı.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlaması bu sahədə böyük təcrübə toplusu, fitri istedadı, əzmkarlığı respublikanın qarşısında duran problemlərin həllinə böyük ümidlər yaradırdı. Ulu öndərə qədər ölkəyə rəhbərlik edən şəxslər Azərbaycanın milli inkişaf strategiyasını müəyyən edə bilməmişdilər. Bu səbəbdən Azərbaycan keçmiş SSRİ-nin geridə qalmış respublikalarından biri sayılırdı. 1960-cı illərin sonunda Azərbaycan iqtisadiyyatı daha çox təbii sərvətlərdən xammal kimi istifadəyə əsaslanırdı. Əhəlinin yaşayış səviyyəsi digər müttəfiq respublikalardan müqayisədə aşağı idi. Azərbaycanda idarəçiliyin möhkəmləndirilməsi, uzun illər ərzində yığılıb qalan sosial-iqtisadi problemlərin aradan qaldırılması, respublikanın mövcud iqtisadi potensialından səmərəli istifadə edilməsi, iqtisadiyyatın və qüdrəti ordu yaratdı. Onun uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan regionda lider ölkəyə çevrildi, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzu xeyli yüksəldi.

Bu gün şəraitdə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi seçilən Heydər Əliyev respublikanı üzəliyi ağır vəziyyətdən çıxarmaq üçün qəti addımlar atmağa başladı. O, Azərbaycanın uzunmüddətli və hərtərəfli inkişafını təmin edən proqramlar həyata keçirdi. Dahi siyasətçi iqtisadiyyatın bir sıra sahələri – sənaye (o cümlədən neft sənayesi), kənd təsərrüfatı, tikinti, eləcə də təhsil, mədəniyyət və elm sahəsində köklü dəyişikliklərə səbəb olan inqilabi islahatlara başladı. O zaman ümummilli liderin hədəfi Azərbaycanı özü-özünü təmin edən, elmi-texniki cəhətdən inkişaf etmiş, müttəfiq respublikalar arasında ön sıralarda olan bir respublikaya çevirmək idi. Bunun üçün o, yorulmadan, gecə-gündüz mübarizə aparırdı. Məhz onun gərgin

və səmərəli fəaliyyəti nəticəsində 1969-82-ci illər Azərbaycan tarixinə parlaq quruculuq illəri kimi daxil oldu.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev deyirdi ki, Heydər Əliyev həm sovet dövründə, həm müstəqillik illərində Azərbaycanın inkişafı üçün çox böyük fədakarlıq göstərdi: "Təkcə onu demək kifayətdir ki, sovet dövründə – 1970-ci illərdə, 1980-ci illərin əvvəllərində Azərbaycan Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ən geridə qalmış respublikalardan birindən ən qabaqcıl respublikalardan birinə çevrilmişdir. Məhz o illərdə çox möhkəm sənaye potensialı yaradılmışdır, infrastruktur layihələri icra edilmişdir. O layihələr ki, bu gün də müstəqil Azərbaycana xidmət göstərir".

Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi həmin illərdə, doğrudan da, sənaye və kənd təsərrüfatının bütün sahələrində yüksəliş baş verdi. Respublika iqtisadiyyatında mühüm dəyişikliklər həyata keçirildi. Yeni və müasir sənaye müəssisələri yaradıldı. Elmi-texniki tərəqqinin son nailiyyətlərinin, müasir texnologiyaların iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə tətbiqi nəticəsində Azərbaycan keçmiş SSRİ-də müttəfiq respublikalar arasında ön mövqelərə çıxdı. Həmin dövrdə Heydər Əliyev uzaqgörən siyasəti və səriştəli rəhbərliyi nəticəsində Azərbaycan Sovet İttifaqında kənd təsərrüfatı, eləcə də pambıqçılıq və üzümçülük sahəsində ilk yerlərdən birini tutan respublikalardan oldu. Eyni zamanda 70-80-ci illərdə Azərbaycanda yüzlərlə zavod, fabriklər, sənaye müəssisələri, təhsil və mədəniyyət ocaqları yaradıldı. Bakıda, digər iri şəhərlərdə, rayon mərkəzlərində yeni və yaraşıqlı yaşayış binaları, mehmanxanalar, mədəniyyət sarayları və s. inşa olundu, yeni magistral və dəmir yolları, su kəmərləri çəkilirdi.

Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə, eyni zamanda, xalqımızın milli-mənəvi həyatında, ictimai fikirdə görünməmiş dirçəliş baş verdi. Milli süürün oyanışı, milli dəyərlərimizin təbliği, Azərbaycan dilinin mövqeyinin güclənməsi məhz bu dövrə təsadüf edir. Bu istiqamətdə görülən işlər sonradan milli dövlətçilik, müstəqillik ideyalarının cəmiyyətdə hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsi üçün təməl rolunu oynadı.

Keçmiş SSRİ rəhbərliyində təmsil olunduğu illərdə də ulu öndər heç zaman doğma Vətəni və xalqından diqqət və qayğısını əsirgəmədi, istər xoş, istərsə də çətin günlərdə onun üreyi daim Azərbaycanla döyündü. Sovet hakimiyyətinin çökməsi ərəfasində keçmiş SSRİ rəhbərliyinin xalqımıza qarşı törətdiyi qanlı 20 Yanvar hadisələri zamanı bizi bunov canlı şahidi olduq. Hər zaman xalqının yanında olan ulu öndər bu hadisələrlə əlaqədar kəskin bəyanat verdi, SSRİ və respublika rəhbərliyini ittiham etdi, günahkarların cəzalandırılması tələbini irəli sürdü.

Doğma Vətənə qayıtması və Naxçıvanda siyasi fəaliyyətini bərpa etməsi, Azərbaycan parlamentindəki tarixi çıxışları, Naxçıvan Ali Məclisinin Sədri kimi uğurlu bayrağımızı başının üzünə qaldırması ulu öndərin milli müstəqillik və dövlətçilik ideyalarını gerçəkləşdirməsinin başlanğıcı oldu.

1992-ci ilin noyabrında bir qrup ziyalı ilə Yeni Azərbaycan Partiyasını yaradan ulu öndər təzliklə onu əsl xalq partiyasına çevirməyi bacardı. Xalqın dəstəyinə və tutduğu yolum doğruluğuna əmin olan Heydər Əliyev 1993-cü ilin 15 iyununda Qurtuluş hərəkatını məntəqi sonluğuna çatdırdı, xaosdan, hərə-mərcilikdən siyasi sabitliyə, iqtisadi yüksəlişə aparan yolumu əsasını qoydu. Hakimiyyətdə olduğu 1993-2003-cü illərdə ulu öndər Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirdi, güclü iqtisadiyyat və qüdrətli ordu yaratdı. Onun uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan regionda lider ölkəyə çevrildi, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzu xeyli yüksəldi.

Bu gün ümummilli lider Heydər Əliyevin ruhu şadıddır. Çünki ulu öndərin layiqli davamçısı, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev onun atdığı təməllər üzərində müstəqil Azərbaycanı daha da inkişaf etdirib, Heydər Əliyevin vəsiyyətlərini yerinə yetirərək topraqlarımızı düşmənlər tapdığından azad edib, ərazi bütövlüyümüzü bərpa olunub. Bu gün dövlət başçımız da, xalqımız da ulu öndərin siyasi kursuna, onun ideya və əməllərinə, Azərbaycançılıq məfkurəsinə sadiqdır.

Tofiq CAHANGİROV,
professor,
YAP İdarə Heyətinin üzvü

“Prokurorluğun dostu” mükafatları media qurumlarına təqdim olundu

Fevralın 15-də Baş Prokurorluqda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci il tarixli sərəncamı ilə 2023-cü ilin ölkəmizdə “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Prokurorluğu üzrə təsdiq edilmiş Tədbirlər Planına uyğun olaraq keçirilmiş “İlin ən yaxşı müstəntiqi” və “İlin ən yaxşı dövlət ittihamçısı” müsabiqələrinin qaliblərinə, həmçinin “Prokurorluğun dostu” təltifinə layiq görülmüş media qurumlarının nümayəndələrinə mükafatların təqdim olunması ilə bağlı tədbir keçirilib.

Tədbirdə çıxış edən Baş prokuror Kamran Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın yaxından dəstəyi ilə uğurla həyata keçirilən dövlət gənclər siyasətinin hər bir dövlət təsisatında olduğu kimi prokurorluq orqanlarında da prioritet məsələlər sırasında yer tutduğunu bildirdi.

Kadr korpusunun dövlətçiliyə sədaqətli, vətənpərvər, savadlı, dünyagörüşlü və yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik gənc hüquqşünaslarla komplektləşdirilməsi, onların peşəkərliq səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində kompleks islahatların aparıldığını qeyd edən Baş prokuror qanunların icra və tətbiq olunmasına prokuror nəzarətinin gücləndirilməsi, istintaq və dövlət ittihamının müdafiəsi sahəsində səmərəliliyinin artırılması ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərdən söz açdı.

Daha sonra qeyd olunan müsabiqələrin təşkili və keçirilmə qaydası barədə “İlin ən yaxşı müstəntiqi” Müsabiqə komissiyasının sədri, Baş prokurorun birinci müavini Elçin Məmmədov və “İlin ən yaxşı dövlət ittihamçısı” Müsabiqə komissiyasının sədri, Baş prokurorunun müavini Heydər Məmmədov çıxış edərək ətraflı məlumat veriblər.

Müsabiqələrin nəticələrinə əsasən “İlin ən yaxşı müstəntiqi” seçilmiş Xaçmaz rayon prokurorluğunun böyük müstəntiqi Fərrux Əzimli və “İlin ən yaxşı dövlət ittihamçısı” seçilmiş Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarənin Ağır cinayətlər məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə söbəsinin prokuroru Müşfiq Rəhimova Baş prokuror tərəfindən diplom və mükafatlar təqdim olunub.

Mərasim zamanı, həmçinin, xidməti vəzifələrinin icrasında fərqlənmiş, o cümlədən əvvəlki illərdən bağlı qalmış qeyri-əşkar şəraitdə tördələ qəsdən adam öldürmə cinayətlərinin açılmasında peşəkərliq göstərmiş bir qrup əməkdaşə həvəslandırma qaydasında mükafatlar təqdim edilib.

Xüsusi vurğulanmışdır ki, ulu öndər “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində mükafatlara layiq görülmüş əməkdaşlər öz məsuliyyətini dərk etməklə bundan sonra da xidməti fəaliyyətlərində səmərəliliyini yüksəldməsinə və işin daha effektiv təşkiline çalışsınlar.

Bundan başqa, tədbir çərçivəsində “Prokurorluğun dostu” təltifinə layiq görülmüş me-

dia qurumlarına mükafatların təqdim edilməsi mərasimi keçirilib.

Diqqətə çatdırılıb ki, prokurorluq orqanları tərəfindən cəmiyyətdə formalaşan yeni çağırışlara adekvat uyğunlaşma, o cümlədən vətəndaş məmnunluğunun və fəaliyyətdə aşkarlığın, hesabatlılığın və şəffaflığın təmin olunması məqsədilə kütləvi informasiya vasitələri ilə işgüzar əlaqələrin möhkəmləndirilməsi prioritet vəzifələrdən biri hesab edilir.

Qeyd edilib ki, həmin tədbirlər çərçivəsində 2022-ci ilin yekunlarına əsasən prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti ilə bağlı aşkarlıq və hesabatlılığın ictimaiyyətdə operativ şəkildə çatdırılması, prokurorluq orqanları ilə media arasında operativ və səmərəli kommunikasiyanın qurulmasında fərqlənən “Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” QSC, “Xalq qəzeti” və “Lent.az” xəbər saytı “Prokurorluğun dostu” mükafatı ilə təltif olunub.

Tədbir zamanı “Prokurorluğun dostu” mükafatı təqdim olunmuş “Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” QSC-nin sədri Rövşən Məmmədov, “Xalq qəzeti”nin baş redaktoru Əflatun Amaşov və “Lent.az” xəbər saytının baş redaktoru Hafiz Heydərov çıxış edərək göstərilən diqqətə görə minnətdarlıqlarını ifadə edib, prokurorluq orqanları ilə əməkdaşlıqdan məmnunluqlarını bildirdilər.

Mərasim çərçivəsində, həmçinin, “İctimai” televiziya yayım şirkətinin baş direktoru Balakəş Qasimov Baş Prokurorluğun dəstəyi ilə ərşəyə gəlmiş “Qəribə mövsüm”ün sosial şəbəkələrdə müzakirələrə səbəb olmasında və izləyicilərin rəğbətindən məmnunluğunu bildirməklə filmin son günlər televiziya məkanında ən çox izlənen serialar sırasındadır olmasını qeyd etmişdir.

Bildirilib ki, serialda çətin və şəraflı prokurorluq peşəsinin incə məqamlarının göstərilməsi ictimaiyyətin böyük marağına səbəb olub. Gənclərin zərərli vərdislərdən çəkinməsi və ümumilikdə cəmiyyətin hüquqi maariflənməsi baxımından bu kimi layihələrin gələcəkdə davam etdirilməsi üçün qarşılıqlı əməkdaşlığın əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

“Xalq qəzeti”

FHN: ağacəkmə aksiyası

Dünya Fövqəladə Hallar Nazirliyinin (FHN) Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyi tərəfindən Ceyranbatan su anbarında “Heydər Əliyev İli” münasibətilə ağacəkmə aksiyası keçirilib.

Aksiyada Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyi və nazirliyin digər struktur bölmələrinin əməkdaşları iştirak ediblər.

Tədbirdə bildirilib ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə ölkəmizdə ekoloji sabitliyin qorunması və ətraf mühitin mühafizəsi məsələlərinə xüsusi diqqətə yanaşmış, paytaxt Bakı şəhərində və regionlarda yaşllaşdırma işlərinə, yeni yaşillıq sahələrinin yaradılmasına xüsusi əhəmiyyət verib. Ulu öndərin bu müasir yanaşması, ekologiyaya olan qayğı bu gün Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Bu çərçivədə FHN-in Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyi tərəfindən “Heydər Əliyev İli” münasibətilə 10000 ağac əkək” aksiyası həyata keçirilib. Bu münasibətlə 10 mindən çox Eldar şəmi və sərvi ağacı ıngları yetişdirilib. Ceyranbatan su anbarı ərazisində 20 hektara yaxın müvafiq sahə hazırlanıb.

Yanvarın 31-dən başlayaraq, həmin ərazidə

mütemadi olaraq ağac əkilməsinə başlanılıb və bu günə qədər artıq 2625 ağac əkilib. Bunların da 1930-u sərvi, 695-i isə Eldar şəmidir. Fevralın 15-də daha 700 ağac əkilib.

Qeyd edək ki, mayadək davam edəcək aksiya çərçivəsində 10 min ağac əkilməsi nəzərdə tutulur.

Q.QASIMOV, “Xalq qəzeti”

“Yaşıl enerji” potensialı real imkanlara çevrilir

Prezident İlham Əliyev fevralın 13-də Bakıda “Gülüstan” sarayında müstəqillik dövrünün 1280 MVt gücündə ən böyük İstilik Elektrik Stansiyasının təmələqoyma mərasimində çıxışında Azərbaycanın energetika sistemi barədə danışıqın erməni faşizmindən azad edilən torpaqlarda bərpa-yenidənqurma işlərinə, ilk növbədə, elektroenergetika sahəsindən başladığını, artıq 10-dan çox yarımstansiyanın istismara verildiyini və eyni sayda su elektrik stansiyasının işə tikildiyini bildirib.

Dövlətimizin başçısı daha sonra iki il ərzində Şərqi Zəngəzur bölgəsində 50 meqavatdan çox generasiya gücünün yaradılmasını və bu rəqəmin cari ilin sonuna qədər 200 meqavata çatdırılacağını vurğulayıb. “Yəni, biz ancaq azad edilmiş torpaqlarda cəmi 3 il ərzində 200 meqavatlıq enerji gücü yaratmış olacağıq. Bütün stansiyalar ümumi şəbəkəyə qoşulmuşdur. Şərqi Zəngəzurun və Qarabağın böyük hidroenergetika potensialı imkan verəcək ki, biz o bölgələrdə 500 meqavata qədər generasiya gücləri yaradaq. Yəni, bu sahə prioritet olaraq qalır”, –deyə ölkə rəhbəri əlavə edib.

Azərbaycan Prezidenti nitqində, həmçinin enerji növlərinin inkişafı üçün ölkəmizdə çox böyük potensial olduğunu, hazırda 470 meqavat-

lı Prioritetlər-dən biri olan “Təmiz enerji”nin müəyyənləşdirildiyini nəzərə alaraq deyə bilər ki, qarşıda ki, bərpaulunan enerji mənbələrindən istifadəyə diqqət gətirdikcə artırılacaq. Prioritetin “yaşıl enerji məkanı” adlı alt məqsədinə uyğun olaraq, eyni zamanda, elektromobilərdən istifadə və enerji səmərəliliyi məsələsinə də mühüm önəm veriləcək.

Göründüyü kimi, bərpaulunan enerji mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi dövlətimizin başçısı tərəfindən prioritet vəzifə kimi irəliləndirilib və 2030-cu ilədək elektrik enerjisinin qoyuluş gücündə payının 30 faizə çatdırılması mühüm vəzifə kimi müəyyənləşdirilib. Bu sahədə ilk normativ sənəd olan “Elektrik

bərpaulunan enerji mənbələrindən istifadənin inkişaf etdirilməsi üzrə geniş potensiala malik ölkələrdən biridir. Hazırda bərpaulunan enerji mənbələri üzrə respublikamızda 27 min MVt həcmində potensial mövcuddur.

Ölkəmizin müxtəlif bölgələrində ümumi gücü 66 MVt təşkil edən külək, 40 MVt olan günəş, 38 MVt bioenerji elektrik stansiyaları, həmçinin 32 MVt gücündə kiçik su elektrik stansiyaları istismar olunur.

V.BAYRAMOV, “Xalq qəzeti”

Ekspert rəyi

Vəkil HÜSEYNOV, iqtisadçı-ekspert

Azərbaycan son illərdə bir sıra ölkələrlə “yaşıl kimya”, “yaşıl enerji”, “yaşıl enerji zonası”, “ağıllı şəhər”, “ağıllı kənd” konsepsiyaları əsasında sıx əməkdaşlıq edir. Bu münasibətlər dövlətlərin siyasi və iqtisadi ortaq maraqlarını şərtləndirir, eyni zamanda, respublikamız üçün geosiyasi üstünlüklər qazandırır. Çünki Avropanın enerji təhlükəsizliyində rol almaq Azərbaycanın müstəqil siyasi xəttinin daha da güclənməsinə önəmli təsir göstərir.

Bələ bir şərait, daha konkret ifadə etsək, uğurlu enerji siyasəti Azərbaycanı Avropanın enerji bazarında nüfuzlu iştirakçıya çevirir. İndiyə kimi əldə olunan uğurlu təcrübə – “yaşıl enerji” potensialının düzgün istifadəsi ölkəmizin cəlbədiciliyini daha da artırır. Bu isə Azərbaycanın çox böyük “yaşıl enerji” potensialına malik olmasından xəbər verir.

Ölkəmizin hazırda külək enerjisinin potensialı 157, quruda külək və günəş enerjisinin potensialı isə 27 qıqavattır. Həmçinin Vətən müharibəsi zamanı işğaldan azad edilən torpaqlarda enerji potensialı 10 qıqavata yaxındır. Bu potensial yuxarıda vurğulandığı kimi, “yaşıl enerji” sahəsində də uğurlu əməkdaşlığın davam etdirilməsini şərtləndirir.

Bununla bağlı bir qədər ətraflı bəhs etmək istəyirəm. Belə ki, Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının “ACWA Power” və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin “Masdar” şirkəti ilə qoyuluş gücləri müvafiq olaraq 240 MVt olan külək və 230 MVt gücündə günəş elektrik stansiyalarının tikintisi ilə bağlı pilot layihələr

həyata keçirilməsinə başlanılıb. Şirkətlərlə bu istiqamətdə “İnvestisiya müqaviləsi”, “Enerji alqı-satqı müqaviləsi” və “Ötürücü şəbəkəyə qoşulma müqaviləsi” imzalanıb. Bu sənədlərin əsasında 470 meqavatlıq stansiyaların təxminən 500 milyon ABŞ dolları məbləğində tam xarici investisiya hesabına tikilməsi planlaşdırılır.

BP şirkəti ilə Zəngilan–Cəbrayıl zonasında 240 MVt gücündə günəş elektrik stansiyasının tikintisi layihəsinin qiymətləndirilməsi və həyata keçirilməsi fəaliyyəti üzrə əməkdaşlıq dair icra müqaviləsi imzalanıb. Eyni zamanda, Asiya İnkişaf Bankının dəstəyi ilə “Üzən günəş panellərinin inkişafına dair biliklərin mübadiləsi və texniki yardım dəstəyi” layihəsi həyata keçirilib. Bu layihə çərçivəsində Azərbaycanda ilk dəfə Böyükşor gölü üzərində 100 kVt gücündə pilot üzən fotovoltaik sistem quraşdırılması nəzərdə tutulub.

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan quruculuq işlərində məhz “yaşıl enerji” layihələrinə üstünlük verilir. Həmin ərazilərdə 4 min MVt-dən artıq günəş, 500 MVt-dək külək enerjisi potensialı mövcuddur. Eyni zamanda, Qarabağ Azərbaycanda yerli su ehtiyatlarının formalaşdığı əsas iqtisadi rayonlardan biridir. Ölkəmizin yerli su ehtiyatlarının 25 faizi bu ərazidə formalaşır. Regionun Tərtərçay, Həkəri kimi əsas və digər kiçik çayları kifayət qədər əhəmiyyətli enerji potensialına malikdir.

Regiondakı digər mühüm enerji obyektləri “Xudafərin” və “Qız Qalası” hidroqovşaqlarıdır. Qoyuluş gücü 200 MVt olan “Xudafərin” və 80 MVt təşkil edən “Qız Qalası” su elektrik stansiyalarının inşası- nın 2-2,5 il ərzində yekunlaşdırılması nəzərdə tutulur.

Eyni zamanda, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə “yaşıl enerji zonası” konsepsiyasının və Baş Planın hazırlanması məqsədilə Yaponiyanın bu sahədə ixtisaslaşmış TEPCO şirkəti ilə müqavilə imzalanıb. Hazırda bu istiqamətdə işlər həyata keçirilir.

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda karbohidrogenlərin işlənməsinə başlanılmasından 73 il ötsə də, dərinliklərdə çıxarılması mümkün olan ehtiyatlar hələ çoxdur. Həmin ehtiyatların yerləşdiyi strukturlar isə uzun illər işlənmədən kənar qalıb. Bu baxımdan mütəxəssislərin perspektivli hesab etdikləri bir çox strukturlarda kəşfiyyat işlərinin aparılmasına geniş zərurət var. Belə perspektivli sahələrdən biri də “Şəfəq-Asiman” strukturu. Xatırladaq ki, “Şəfəq” və “Asiman” perspektiv strukturları 1961-ci ildə aparılmış seysmik kəşfiyyat işləri zamanı aşkar olunub. Əvvəllər D8 və D10 adlandırılan bu sahələr Bakı şəhərinin 125 kilometr cənub-şərqdə yerləşir. Strukturun ümumi sahəsi 1100 kvadratkilometrdir. Burada dənizin dərinliyi 650 metrədən 800 metrə çatır. Strukturun ərazisində kollektorun dərinliyi isə təxminən 7 min metr təşkil edir.

“Şəfəq-Asiman” strukturu böyük perspektivlər vəd edir

“Şəfəq-Asiman” strukturu uzun müddət işlənmədən kənar qalsa da, mütəxəssislər burada karbohidrogenlərin bol olması qənaətinə diqqət edirlər. Hətta geoloqların ehtimallarına görə, adıçəkilən strukturda güman olunan qaz ehtiyatları “Şahdəniz” yatağının ehtiyatları ilə müqayisə ediləcək səviyyədedir.

Bu perspektivli strukturun öyrənilməsi sahəsində ilk addım 2009-cu ildə atılıb. Həmin il iyul ayının 13-də Prezident İlham Əliyev və Böyük Britaniyanın keçmiş Baş naziri Qordon Braunun iştirakı ilə SOCAR və BP arasında anlaşma memorandumu imzalanıb. 2010-cu il oktyabr ayının 7-də isə SOCAR və BP şirkətləri tərəfindən “Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda Şəfəq-Asiman dəniz blokunun kəşfiyyatı, işlənməsi və hasilatın pay bölgüsü” haqqında sazişə imza atılıb. Sazişin müddəti 30 il, tərəflərin hər birinin iştirak payı isə 50 faiz müəyyən edilib. Sazişin şərtlərinə uyğun olaraq BP şirkəti 2012-ci ildə “Şəfəq-Asiman” blokunda 3D seysmik ölçü işlərini yerinə yetirib. Əldə edilmiş məlumatların emalı və interpretasiyası əsasında saziş iştirakçıları strukturda qazılacaq ilk kəşfiyyat quyusunun yerini müəyyənləşdiriblər. Nəhayət, 2020-ci il yanvarın 11-də burada ilk kəşfiyyat quyusunun qazılmasına başlanılıb.

“Şəfəq-Asiman” blokunda kəşfiyyat işləri SOCAR və BP şirkətlərinin birgə layihəsi çərçivəsində həyata keçirilir. Layihənin operatoru isə BP şirkətidir. Yataq üzrə Hasilatın Pay Bölgüsü Sazişinin kəşfiyyat proqramına uyğun olaraq qazma əməliyyatı dənizin 623 metr dərinliyində aparılıb. İlk kəşfiyyat quyusu SOCAR-ın törəmə şirkəti olan “Caspian Drilling Company” tərəfindən Heydər Əliyev adına yarımdayma qazma qurğusu vasitəsi ilə yerinə yetirilib. Bütövlükdə isə burada üç kəşfiyyat quyusunun qazılması nəzərdə tutulur ki, bu da nəticə etibarilə Xəzərin daha dərin hissəsində ilk təcrübə kimi dəyərləndirilir.

“Şəfəq-Asiman” dəniz blokunda SAX01 kəşfiyyat quyusunda qazma işləri 2021-ci ilin mart ayında Fasile lay dəstəsinin 7189 metr dərinliyində tamamlanıb. Quyunun keçdiyi lay dəstələrində qaz-kondensat ehtiyatları aşkar edilib. Ötən müddətdə quyudan əldə edilmiş bütün məlumatların təhlili başa çatdırılıb. Hazırda nəticələrin interpretasiyası davam edir. Bu isə karbohidrogen ehtiyatlarını dəyərləndirmək və kəşfiyyat işlərinin növbəti mərhələsinə planlaşdırmaq baxımından olduqca vacibdir. Eyni zamanda, yatağın ehtiyatlarını tam şəkildə müəyyən etmək məqsədilə strukturun tağı istiqamətində əlavə bir qiymətləndirici yan lülənin qazılması üçün müvafiq texniki layihələndirmə işlərinin aparılması nəzərdə tutulur.

“Şəfəq-Asiman” strukturunda qazılmış ilk kəşfiyyat quyusundan əldə olunan nəticələr Azərbaycanın neft sənayesi üçün əlamətdar hadisə hesab edən Prezident İlham Əliyev deyib: “Bu gün biz ənənəvi tərəfdaşımız olan BP ilə bir neçə yeni layihə üzərində çalışırıq. Bunlardan biri də “Şəfəq-Asiman” perspektiv qaz strukturu. Burada artıq ilk quyunun qazılması müsbət nəticə ilə başa çatıb. Xəzərin Azərbaycan sektorunda, dənizin dərin hissəsində yeni yataqda ilk qaz-kondensat təzahürü bizim təsdiq edilmiş karbohidrogen ehtiyatlarımızın artmasına, və nəticə etibarilə ölkəmizin və bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dəyərli töhfə verəcək. Ölkəmizin təsdiq edilmiş təbii qaz ehtiyatları Cənub Qaz Dəhlizi və onun son həlqəsi olan TAP boru kəməri üçün də əlavə resurs mənbəyi ola bilər. Bu uğur münasibəti ilə Azərbaycan xalqını, Azərbaycan neftçilərini, BP və SOCAR şirkətlərini təbrik edirik.”

Məlum olduğu kimi, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Şahdəniz” və “Ümid” yataqları ölkəmizi dünyanın potensial qaz ixracatçısına çevirib. Ele istismarına hazırlıq görülmə “Abşeron” yatağı və “Şəfəq-Asiman” strukturu da Azərbaycana və Avropadakı qaz alıcılarımıza böyük perspektivlər vəd edir.

M.YAQBZADƏ, “Xalq qəzeti”

Ekspert rəyi

İlham Şaban, Neft Aşarımları Mərkəzinin rəhbəri

Xəzər dənizində geoloji-tədqiqat işlərinin aparılması həmişə aktual olub. Geoloji-kəşfiyyat işlərinin aparılması üçün isə müəyyən əsaslar olmalıdır. Tutaq ki, yerin dəniz səviyyəsinə təxminən 7 min metr dərinliyində həcmi olduqca böyük olan hansısa bir çala var. Və ərazinin dərinliyi nəzərə alınaraq orada qaz halındakı karbohidrogenlərin olması ehtimal edilir. Belə təqdirdə həmin ehtimaların araşdırılmasına zərurət yaranır. İkinci geoloji-kəşfiyyat işləri nəticəsində əldə edilən məlumatlar strukturun imkanları haqqında müəyyən qənaətə gəlməyə əsas verir.

Bu baxımdan “Şəfəq-Asiman” Xəzər dənizində yerləşən çox böyük strukturlardan biridir. 2020-ci ildən başlayaraq indiyədək burada yalnız bir kəşfiyyat quyusu qazılıb. 2021-ci ildə qazma işləri başa çatdırılan həmin quyudan əldə edilən ilkin məlumatlar burada karbohidrogenlərin olmasını təsdiqləyir. Yatağın açılması, onun kommersiya rentabelliği ilə bağlı dəqiq məlumatlar mövcud olmasa da, orada növbəti əməliyyatlar zamanı təbii qazın aşkarlanması ehtimalı yüksəkdir. Qeyd etdiyim kimi, hələlik, bir quyu qazılıb. Praktiki olaraq isə belədir ki, strukturun potensial ehtiyatlarının dəqiqləşdirilməsi üçün bəzən bir neçə kəşfiyyat quyusunun qazılması lazım gəlir. Məsələn, “Abşeron” yatağı ilə bağlı iki dəfə hasilatın pay bölgüsü sazişi imzalanıb. Bu da onunla bağlı idi ki, ötən əsrin 90-cı illərinin sonunda orda qazılmış quyularda hər hansı karbohidrogen ehtiyatları aşkar edilməmişdi. Amma mütəxəssislər burada qaz ehtiyatlarının kifayət qədər olmasını israrla bildirdilər.

Nəhayət, hasilatın pay bölgüsünə dair ikinci saziş çərçivəsində həyata keçirilmiş qazma əməliyyatları ümidləri doğrultdu. 2011-ci ildə “Total” şirkəti burada böyük bir qaz yatağı aşkarladı. Bu baxımdan da, son dərəcə mürekkəb quruluşa malik “Şəfəq-Asiman”ın da ehtiyatlarının dəqiqləşdirilməsi üçün qazma əməliyyatlarının davam etdirilməsinə ehtiyac var.

Yeri gəlmişkən, “Şəfəq-Asiman” strukturu mürekkəb bir coğrafi ərazidə yerləşir. Burada dənizin dərinliyi bəzi ərazilərdə 800 metrə çatır. Müqayisə üçün deyək ki, “Şahdəniz” və “Abşeron” yataqlarının yerləşdiyi ərazilərdə dənizin dərinliyi müvafiq olaraq 550 və 600 metr təşkil edir. Ona görə də düşünürəm ki, bu cür mürekkəb geoloji və coğrafi quruluşa malik struktur da, heç olmasa, 3 quyu qazılmalıdır ki, orda real nəticələr, potensial imkanlar dəqiqləşdirilsin.

Hazırda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Şahdəniz”dən sonra ikinci böyük qaz yatağı 350 milyard kubmetrlik ehtiyata malik “Abşeron” sayılır. Bununla belə, geoloqlar “Şəfəq-Asiman” strukturunun laylarında geniş qaz ehtiyatlarının toplanması qənaətinə diqqət edirlər. Bu da onun “Şahdəniz”dən sonra ikinci ən böyük qaz yatağı olması ehtimalını artırır. Ona görə də gələcəkdə bu struktur, onun imkanları bir daha öyrəniləcək. Bu məqsədlə orda yeni kəşfiyyat quyuları qazılacaq. Yalnız ondan sonra strukturun real imkanları ilə bağlı dəqiq fikir söyləmək mümkün olacaq. Xəzərin Azərbaycan sektorunda “Şahdəniz”dən sonra ikinci böyük qaz yatağının aşkarlanacağı isə həm ölkəmiz, həm də Avropadakı alıcılarımız üçün sevindirici bir xəbər olacaq...

lıq günəş və külək stansiyalarının inşası edilmişdir, təqribən 240 meqavat əlavə güc verəcək digərinin isə tikintisinə yaxın vaxtlarda başlanılacağına diqqətə çatdırıb.

Yeri gəlmişkən, mərasimdə o da xatırladılıb ki, bu gün xarici investorlarla imzalanmış sənədlər əsasında 25 qıqavata qədər günəş və külək elektrik enerjisi stansiyalarının inşası nəzərdə tutulur. Onların da böyük hissəsi Xəzər dənizində, bir neçəsi isə quru sahələrdə yerləşdirilir. Göründüyü kimi, bu, doğrudan da, çox böyük potensialdır və təkcə Xəzər dənizinin külək enerjisi potensialı 157 qıqavata bərabərdir.

Prezident İlham Əliyevin 2021-ci il 2 fevral tarixli müvafiq sərəncamı ilə təsdiqlənən “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Mil-

enerjisi istehsalında bərpaulunan enerji mənbələrindən istifadə haqqında” qanun layihəsi hazırlanıb, müvafiq prosedurlardan sonra 2021-ci il mayın 31-də Azərbaycanın Milli Məclisində üçüncü oxunuşda qəbul edilib. Qanunda sahənin inkişafına özəl, o cümlədən xarici investisiyaların cəlbə icraatında mexanizmlər nəzərdə tutulub.

Həmin mexanizmlərdən biri bərpaulunan enerji hərəclarının təşkilidir. Bu istiqamətdə Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının dəstəyi ilə “Azərbaycanda bərpaulunan enerji hərəclarının keçirilməsinə dəstək” layihəsi reallaşdırılıb. Layihə çərçivəsində hərərac qaydaları işlənilib hazırlanıb.

Bütün bu deyilənlərdən belə bir qənaət hasil olur ki, Azərbaycan

“Azərkosmos”: 10 ildə 500 milyon manat gəlir

Hazırda ölkəmiz “Azerspace-1” və “Azerspace-2” telekommunikasiya, “Azersky” müşahidə peykleri ilə kosmik ölkələr sırasına özünəməxsus yer tutur. Bu, respublikamızın global səviyyədə iqtisadi və geosiyasi fəaliyyətlə bağlı əhəmiyyətini daha da artırır.

Xatırladaq ki, “Azərkosmos”un gəlirləri sabit olaraq artmaqdadır. Adları çəkilən telekommunikasiya qurumlarının kommersiya fəaliyyətinə başladığı ötən 10 il ərzində peyklerin xidmətlərindən 500 milyon manat gəlir əldə edilməsi də bunun bariz ifadəsidir.

Xatırladaq ki, işğaldan azad edilmiş torpaqlarda monitorinq və tədqiqatların aparılmasında da “Azərkosmos” mühüm rol oynayır. Təhlükəsizlik və müdafiə sahəsində geniş istifadə olunan “Azersky” – məsafədən müşahidə peykimizin imkanları həm müharibədən əvvəl, həm də 44 günlük Vətən savaşının günlərində, o cümlədən post-müharibə dövründə ölkəmizə böyük üstünlüklər qazandırdı.

Hazırda azad olunmuş ərazilərimizin ölkə iqtisadiyyatına inteqrasiyasında, həmin torpaqların iqtisadi potensialının müəyyənləşdirilməsində “Azersky” peykinin imkanlarından səmərəli istifadə edilir. Su ehtiyatlarının monitorinq, iqlim dəyişikliklərinin su ehtiyatlarına təsirinin qiymətləndirilməsi, kənd təsərrüfatı ərazilərinin monitorinqi, potensial əkin sahələrinin müəyyənləşdirilməsi zamanı adıçəkilən peykin təsvirlərindən davamlı şəkildə istifadə olunur.

Qeyd edək ki, “Azersky” peykinin dünyanın istənilən nöqtəsinin, o cümlədən işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızın yüksək səviyyəli təsvirlərini gündəlik olaraq çəkmək imkanı var. Şübhəsiz ki, orada baş verən istənilən qeyri-qanuni fəaliyyət peykin təsvirləri vasitəsilə monitorinq edilir və nəticələr aidiyyəti dövlət qurumları ilə bölüşülür. Bir sözlə, “Azersky” təsvirlərindən, bir növ, bu xüsusda əsaslı məlumat mənbəyi və fakt kimi istifadə olunur.

Bir məqamı da xatırlatmaq yerinə düşərdi ki, 2019-cu ildə “Azersky” vasitəsilə çəkilən təsvirlər əsasında vaxtilə Ermənistanın işğalı altında olan ərazilərimizdə iqtisadiyyatımıza, tarixi abidələrimizə və ekologiyamıza dəyən ziyan barədə “Ermənistanın işğalı altında olan Azərbaycan ərazilərində qeyri-qanuni fəaliyyətlər: Peykdən çəkilmiş şəkillər, sübutlar” adlı hesabat dərc edilib. Bu hesabat dünya ictimaiyyətinə haqq səsimizin çatdırılması üçün olduqca vacib bir missiya kimi diqqət çəkib. Hesabat Birləşmiş Millətlər Təşkilatına və digər beynəlxalq qurumlara təqdim olunub.

“Xalq qəzeti”

Vergi daxilolmaları 82,2 faiz artıb

Vergi sahəsində vahid qanunvericilik bazasının yaradılması, vergi administrasiyasının modernləşdirilməsi, idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi, vergi ödəyicilərinə xidmətin keyfiyyətinin artırılması, səmərəli vergi nəzarətinin qurulmasında rəqəmsallaşmanın genişləndirilməsi sayəsində vergi siyasətinin güclü və səmərəli mexanizmləri formalaşdırılıb.

Bunun da nəticəsində 2022-ci ildə ilk dəfə dövlət büdcəsinə 15,5 milyard manat həcmində vergi daxil olması təmin edilib. Bu isə 2021-ci il ilə müqayisədə 82,2 faiz çox olub.

185 ölkə ilə ticarət əməliyyatları aparılıb

Azərbaycan Respublikasının hüquqi və fiziki şəxsləri 2022-ci ildə dünyanın 185 ölkəsindəki tərəfdaşları ilə ticarət əməliyyatları həyata keçirib. Ötən müddətdə 121 ölkəyə məhsul ixrac edilib, 173 ölkədən isə idxal olunub.

Dövlət Statistika Komitəsinin yaydığı məlumata görə, gömrük orqanlarında qeydiyyatı aparılan, lakin gömrük rəsmiləşdirilməsi tam başa çatdırılmayan ixrac olunan xam neft və təbii qazın statistik qiymətləndirilməsi dəyəri nəzərə alınmaqla 2022-ci ildə ölkənin xarici ticarət dövriyyəsi 56 milyard 212,1 milyon ABŞ dollarına çatıb. Ticarət dövriyyəsinin 41 milyard 672,2 milyon dollarına və ya 74,1 faizini ixrac, 14 milyard 539,9 milyon dollarını (25,9 faizini) isə idxal məhsullarının dövriyyəsi təşkil edib. Bunun da nəticəsində illik ticarət dövriyyəsinə 27 milyard 132,3 milyon dollar məbləğində müsbət saldo yaranıb.

2021-ci il ilə müqayisədə xarici ticarət dövriyyəsi faktiki qiymətlərlə 57,7 faiz, real ifadədə 6,4 faiz, o cümlədən ixrac 8,7 faiz, idxal isə 1,7 faiz artıb. Ötən il qeyri-neft-qaz məhsullarının ixracı əvvəlki ilə müqayisədə faktiki qiymətlərlə 12,3 faiz, real ifadədə 4,2 faiz artaraq 3 milyard 47,7 milyon dollar təşkil edib.

Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatına əsasən, ölkənin xarici ticarət dövriyyəsinin 34,4 faizi İtaliyanın, 11,1 faizi Türkiyənin, 7 faizi isə Rusiyanın payına düşüb.

“Xalq qəzeti”

Azərbaycan Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliklə sıx əməkdaşlıq edir

(əvvəlki 1-ci səhifədə)

Nizamnaməyə görə, onun başlıca məqsədləri "dünyada atom enerjisindən sülh, səhiyyə və inkişaf naminə istifadə edilməsini artırmaq və proses tezləşdirmək" və "onun tərəfindən, onun tələbi ilə, onun təlimatı və ya nəzarəti altında göstərilən yardımdan hər hansı bir hərbi məqsəd üçün istifadə olunması hallarının qarşısının alınmasını təmin etməkdir".

Əlavə edək ki, AEBA-nın bu məqsədlərlə yanaşı, nüvə texnologiyalarının və yüksək texnologiyaların ötürülməsinə, nüvə enerjisindən istifadə sahəsində etibarlı və təhlükəsiz beynəlxalq qaydaların yaradılmasına dəstək, nüvə materiallarından və nüvə texnologiyalarından sülh məqsədləri üçün istifadə edilməsi barədə məlumatları yaymaq daxildir. Rəsmi məlumatlarda göstərilir ki, 2021-ci ilin may ayında 173 ölkə AEBA-nın üzvü idi.

Azərbaycan dövləti 2000-ci il mayın 24-də AEBA-nın baş katibinə üzlük ərizəsi vermiş və ölkəmizin AEBA-nın Şərqi Avropa qrupuna daxil olunması xahişi edilmişdir. Həmin ilin iyun ayında Azərbaycanın xahişi qərarverici və siyasi orqan olan Müdirlər Şurasının iclasında təsdiq edilmiş və Baş Konfransda qəbul edilmişdir. Yeni əsrin ilk illərindən isə ölkəmiz AEBA-nın tamhüquqlü üzvü olmuşdur. Eləcə də, Azərbaycan 2009-2011-ci illər və 2018-2020-ci illər üzrə AEBA-nın Müdirlər Şurasına üzv qəbul edilmişdir. Bütün beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıqda mühüm təşəbbüslərlə çıxış edən Prezident İlham Əliyev 2007-ci ilin sentyabrında Azərbaycanla AEBA arasında əməkdaşlıq üzrə Dövlət Komissiyasının təsis edilməsi barədə sərəncam imzalamış və müvafiq addımlar atılmışdır.

Bunlardan başqa, prezident sərəncamı ilə Nüvə və Radiolo-

ji Fəaliyyətin Tənzimlənməsi üzrə Dövlət Agentliyi və Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi tabeliyində "Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti yaradılmışdır. 2019-cu il oktyabr ayının 25-26-da Bakı şəhərində keçirilmiş Qoşulmama Hərəkatının Zirvə toplantısında iştirak etmək məqsədilə AEBA-nın baş katibi Rafael Maria Qrossi və baş katibin müavini Kornel Feruta ölkəmizə səfər etmişlər.

Rəsmi məlumatlardan oxuyuruq ki, Azərbaycan Respublikası AEBA çərçivəsində "Nüvə Materiallarının Fiziki Mühafizəsi haqqında" və "Nüvə Terrorizmi fəaliyyətinə qarşı Beynəlxalq Konvensiya"lara, eləcə də, "Radioaktiv Mənbələrin Təhlükəsizliyi üzrə Davranış Məcəlləsinin" və "Radioaktiv Mənbələrin İxracı və İdxalı Qaydalarının" icrası barədə qərarlara qoşulmuşdur.

Bu zaman bir məsələni də xüsusi vurğulamaq zərurəti var. Belə ki, Azərbaycan tərəfi "Nüvə terrorizmi" əməlləri ilə mübarizə haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın təsdiq edilməsi barədə sənədi imzalayarkən, öz hüquqlarından istifadə edərək imzalanma zamanı qeyd-şərt irəli sürmüş və bəyanat

vermişdi. Qeyd-şərt ondan ibarət idi ki, "Azərbaycan Respublikası 23-cü maddənin 2-ci bəndinə uyğun olaraq bəyan edir ki, o, Konvensiyanın 23-cü maddəsinin 1-ci bəndini özü üçün məcburi hesab etmir".

Həmin maddənin birinci bəndində deyilir: "Hazırkı Konvensiyanın tətbiqinə və şərhinə dair iki və daha ya çox iştirakçı dövlətlər arasında yaranan mübahisə ağılabatan müddət ərzində danışıqlar vasitəsilə həll oluna bilmədikdə, həmin mübahisə iştirakçı dövlətlərdən birinin xahişi ilə arbitraja təqdim edilir. Arbitraja müraciət ediləndə, iştirakçı-dövlətlərdən hər hansı biri Beynəlxalq Məhkəmənin Nizamnaməsinə uyğun olaraq, müraciət etməklə, mübahisəni həmin məhkəməyə verə bilər".

Azərbaycan tərəfi Ermənistan rəhbərliyinin heç bir beynəlxalq hüquqa əməl etməq qabiliyyətində olmadığını və dünyanın bir çox siyasətçilərinin ikili standartlardan əl çəkmədiyini əsas götürərək, münafişənin məhkəmə yolu ilə həll edilməsi barədə öhdəlik götürmüşdü. Elə bir öhdəliyimiz

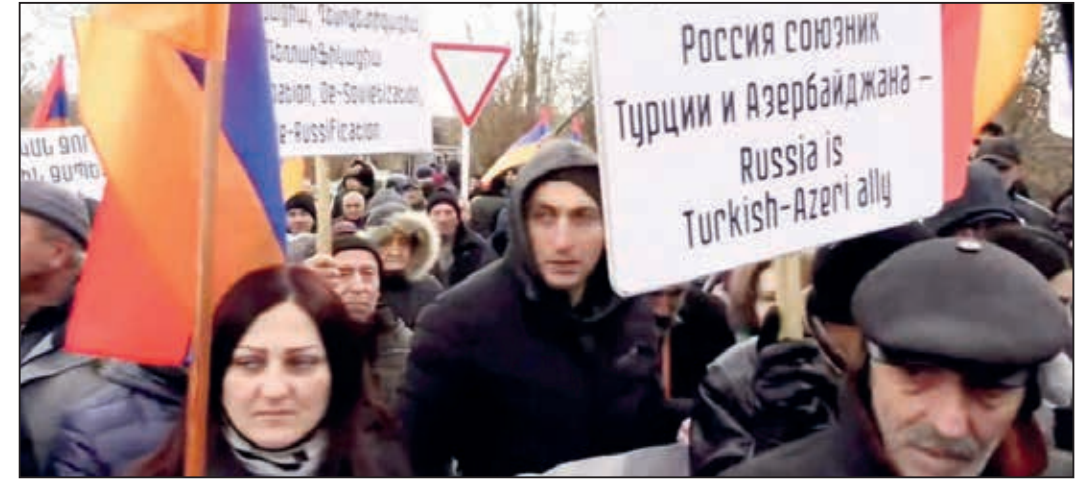
olsaydı, 44 günlük müharibə də olmayacaqdı.

Həmin konvensiyanın imzalanması zamanı yaydığımız bəyanat isə belə idi: "Azərbaycan Respublikası bəyan edir ki, o, Ermənistan Respublikası tərəfindən işğal olunmuş ərazilərdə konvensiyanın müddələrinin həyata keçirilməsinə həmin ərazilər işğaldan azad olunana qədər təminat vermək iqtidarında deyildir". Çünki ermənilər işğal etdikləri ərazilərimizdən narkotikə və silah qaçaqmalçılığı üçün istifadə edirdilər. Nüvə silahı istehsal etmək üçün dəridən-qabıqdan çıxan İranın isə həmin ərazilərdə nüvə tullantılarını basdırmaqla və ya nüvə materiallarının alış-verişi üçün istifadə etməsi tamamilə mümkündür.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev hələ on il əvvəl Seulda keçirilən Nüvə Təhlükəsizliyi Sammitinin birinci plenar iclasında çıxışında regionumuzdakı potensial nüvə təhlükəsizliyinə danışıqlar demişdi ki, Avropa İttifaqı Şərqi Avropa və keçmiş Sovet İttifaqında tikilmiş 66 sovet reaktoru arasında "Metsamor" reaktoru "ən köhnə və ən etibarlı" hesab etmişdir. Həmin reaktor "Metsamor" "bütöv region üçün təhlükə" adlandırılır.

Bundan başqa, bütün beynəlxalq tribunalardan təklif və ya təşəbbüslərlə çıxış edən dövlət başçımız Seulda demişdi: "Biz nüvə enerjisi quruluşunu tikməyi arzulayan tərəfə səlahiyyətləri verəcək regional nüvə təhlükəsizliyi və etibarlılığını müəyyənləşdirən rejimlərin tətbiq edilməsini təklif edirik. Bu halda öz qonşularından razılıq alınması, həmin sahələrin etibarlılığı və təhlükəsizliyi barədə məlumatların şəffaf şəkildə mübadiləsi, yoxlamların qəbulu və risklərə görə kompensasiyanın ödənilməsi kimi prosedurlar nəzərdə tutula bilər".

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"

Moskva göz yaşlarına inanmayacaq

(əvvəlki 1-ci səhifədə)

Baş nazir Nikol Paşinyan Qarabağ danışıqlarını dalana dirəməklə, həm də içərisində Kremlin olduğu prosesi pozmuşdu, Moskvanın Qarabağ manipulyasiyasında yer almaq niyyətindən uzaqlığını nümayiş etdirmişdi. Nəticədə Rusiya, obrazlı desək, illərdir qoruduğu qaçaqlı canavar ilə təkbətək buraxmışdı...

Bəli, Ermənistan müharibədə acınacaqlı məğlubiyyətə uğradı. Rusiya bu rüsvayçılıq N.Paşinyan hakimiyyəti üçün dərs olaçağını düşündü. Təbii, xəyanət bağışlanmır və buna görə erməni iqtidarının daxili amillər üzərində, xüsusən, müharibə məğlubiyyətinin dalğası ilə devrilməsi planı işə salındı. Lakin Ermənistanın anti-rus təmayülü o qədər güclü çıxdı ki, plan nəticə vermədi. Paşinyan 2021-ci ilin noyabrdənkənar parlament seçkilərindən qalib ayrıldı və tədricən özünü bərpa etməyə başladı. Bərpası prosesi Qarabağ müstəvisindəki manipulyasiyaların artımına temp verdi.

Hazırda Ermənistan hakimiyyətinin manipulyasiyalarını Rusiyaya yer yoxdur. İlk cümlədə haqqında söz açdığımız gərginlik bundan qaynaqlanır. Gərginlik, habelə, Ermənistan-Rusiya mütəfiqliyinə də kölgə salır. Artıq mütəfiqlik bir-birinə ünvanlanmış qarşılıqlı sət ritorikalar ilə əvəzlənib. Belə olan halda, onun yalnız kağız üzərində qaldığını söyləyənlər də çoxalır. Rusiyada bunu açıq şəkildə dilə gətirənlər hələlik tapılmasa da, Ermənistan məsələyə kifayət qədər soyuq baxış ortaya qoyulur. Bu baxışın müəlliflərindən biri Şavarş Köçeryandır. O Köçeryan ki, vaxtilə ölkənin xarici işlər nazirinin müavini olmuşdu. İndi isə siyasi ekspert kimi fəaliyyət göstərməkdədir və erməni cəmiyyətində kifayət qədər populyar diplomat olaraq tanınır.

Beləliklə, Ş.Köçeryan ölkə telekanallarından birində yayımlanmış verilişdə bildirir: "Ermənistan ilə Rusiya arasında mütəfiqlik ancaq kağız üzərində mövcuddur. Reallıqda isə Ermənistan hakimiyyəti mütəfiqlərdən biri kimi digərini regiondan qovmağa çalışır".

Politoloq fikirlərini həm mövcud durumdan çıxış edərək dilə gətirir, həm də Ermənistan hakimiyyətinin qərbperest mahiyyətini qabardır. Məsələnin ikinci tərəfini, yazımın sonuna saxlayaraq, deyək ki, Ş.Köçeryan Moskvanın İrəvanı hərəkətlərini çox yaxşı gördüyünü və mütəfiqliyinin bu davranışından qəzəbləndiyini öne çəkir. Əlbəttə, qəzəb İrəvanın narcoqluğunun vurğulanması üzərinə fokuslanıb. Əvvəldə də bildirdiyimiz kimi, Rusiyada düşünülür ki, ermənilər 2018-ci il inqilabını gerçəkləşdirməklə, Moskvağa xəyanət ediblər. Bu düşüncəyə malik Rusiya ictimai rəyini, qətiyyəni, maraqlandırmır ki, ermənilər illərdir ac-yalavac yaşayıblar, düşükləri durumdan bezmələri və rusperestləri devirmələri labüd idi. Ermənilər isə bu qənaətdədir ki, onları mütləq kimsə bəsləməlidir. Deməli, 2018-ci il inqilabı ermənilərin, sadəcə, yaxşı yaşamaq istəklərinin ifadəsi və yunu təmin etməyən Rusiyaya qəzəb məntiqli yekun idi.

Ancaq onu da yaddan çıxarmayacağıq ki, inqilablar, eyni zamanda, xalq qəzəbinin idarə olunması, yönəldirilməsi meydanıdır. Ermənistan həmin missiyanı Qərib dailələri məharətlə həyata keçirməyi bacardılar. Bu idarəçilik isə həm də Rusiyanı bəlgədən sıxışdırmaq məntiqinə köklənmişdir. Elə Ş.Köçeryanın da yuxarıda diqqətə çatdırdığımız sətətdə məhz bunu deyirdi.

"Digər tərəfdən, Rusiyanın öz maraqları var, əks halda bir daqiqə belə düşünməz və belə bir "mütəfiqlik" (xəyanət etmiş – red.) tərk edərdi. Bu maraqlara ölkənin regionda mövcudluğu, ilk növbədə, hərbi mövcudluğu daxildir", - deyir baş nazir müavini. O haqlıdır, sadəcə, erməni cəmiyyətinin, elə Köçeryanların, sarkisyanların və digər yanlırın problemi ondadır ki, onlar uzun müddət Moskvanın maraqlarının təminatçısı rolunda çıxış etdiklərinin fərqində olmayıblar. Düşüncəyə bələd ki, Qarabağın, ümumən, Azərbaycan torpaqlarının işğaldə saxlanmaqla Rusiyanın maraqlarından irəli gəlib, Kremlin erməni sevgisindən yox.

Bəli, Köçeryan qeyd edir ki, hazırda Rusiyanın Qarabağda rus sülhməramlıları şəklində hərbi mövcudluğu var və ölkə üçün bunu saxlamaq vacibdir. Lakin erməni əhəli Qarabağı tərk etsə, sülhməramlıların mandatı mənasız olacaqdı: "Rusiya Qarabağın statusunun qeyri-müəyyənliliyi bəyan edəndə, bu, heç də ona görə deyil ki, Moskva bölgənin müstəqilliyini arzulayır. Əksinə, belə fikirlər bildirmək orada öz mövcudluğunu saxlamaq üçün və buna görə Qarabağda ermənilər olmalıdır".

Bəli, Moskva yaxşı anlayır ki, Bakı Qarabağ müstəvisində geri addım atmayacaq. Deməli, Qarabağda erməni olmalıdır ki, Rusiyanın mövcudluğu həm davamını tapsın, həm də bölgə müstəvisindəki manipulyasiyalar ilə Ermənistan iqtidarına təsir göstərmək mümkünləşsin. Axi, ruslar erməni xislətinə bələddirlər, bu xislətin patajoly xstəlik təzahüründən xəbərdardırlar. Bilirlər ki, ermənilər tarixən qonşularının torpaqlarına göz dikən, əməkdarlıqlarını hansısa mifologiya üzərində əsaslandırın olublar. Rusiya oyununu bu kimi məni stereotiplərə fokuslanaraq qurur.

Moskva onu da yaxşı anlayır ki, Ermənistanın hazırkı rəhbərliyi də erməni xəstəliyindən əziyyət çəkir. Ancaq məsələ burasındadır ki, Paşinyan iqtidarı həmin xəstəliyin məqsədlərinin reallaşdırılması perspektivini daha Kremlinə əlaqələndirmək istəmir. Erməni xəstəliyi, necə deyərlik, müasirləşmə yolu tutur və nicatı Qərbdə gördür. Ş.Köçeryan da növbəti fikirləri ilə bu məqamı vurğulayır.

Köçeryan bildirir ki, Ermənistan xarici siyasət kursunu dəyişdirməyi qarşısına məqsəd qoymuş insanlar hakimiyyətdədir. Onun sözlərinə görə, Qarabağ münaqişəsi və Rusiyanın hərbi mövcudluğu kursu dəyişməsinə maneçilik törədirdi. Ona görə hakim komanda ilk addım kimi Qarabağ "yükündən" xilas olmaq istədi. Köçeryanın fikrincə, bu məqsədə çatmaq üçün etibarlı yolu "planlı müharibə və planlı məğlubiyyət" idi. Rusiya isə "öz maraqlarına əsaslanaraq, Qarabağın tam azad edilməsinin qarşısını aldı".

Bu yerdə 2020-ci ilin 10 noyabr üçtərəfli Bəyanatının heç mürəkəbi qurumamış Rusiya sülhməramlılarının Qarabağa yerləşdirilməsinə və prosesi ölkənin Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarovanın necə böyük sevincə qarşılmasına diqqət yetirək. Xanım Zaxarova özünün sosial şəbəkə hesabında rusiyalı hərbiçilərin kolonunun hərəkətinə əks etdirən fotoları paylaşmış və məsələni ölkənin maraqlı kontekstində, bir növ, pafosa mündirilmiş. Yaqın XIN rəsmisi hesab etmişdi ki, Paşinyan, necə deyərlik, qorxub rus təbəəliyini qəbul edəcək.

Bəli, Kreml 10 noyabr kapitulyasiyasından sonra Qarabağa sülhməramlı kontingent yerləşdirməyə nail olmaq hesab etdi ki, bununla Paşinyan rejiminə təsir göstərəcək. Moskva faktiki olaraq, bölgəni Rusiya maraqlarının plasdarmına çevirməyi düşündü və yenə erməni xəstəliyi üzərinə oyun oynamaq qərarına gəldi.

Ermənistan iqtidarı isə hazırda oyununu Qarabağdakı Rusiya mövcudluğunun səmərəsizliyi üzərində qurmaqla məşğuldur. Deməli, Ş.Köçeryanın fikrində həm həqiqət var, həm də doğru sayılmayacaq məqamlar. Həqiqət odur ki, İrəvan Cənubi Qafqazdakı Rusiya faktoruna zərbə vurmaq üçün Qarabağ müstəvisində Rusiyanı heçə sayır. Yəni, Paşinyanın bölgəni təhvil verməsi məsələsindən söhbət gedə bilməz. "Qarabağ Ermənistandır" şiarını gerçəkləşdirmək üçün Rusiya ilə ittihaat qurub. Amma o zaman Paşinyana müharibənin ölkəsi üçün rüsvayçılığa çevrilmiş nəticələri mane olmuşdu. Bundan isə Moskva faydalanmış və Qarabağda hərbi mövcudluğu hüquq qazanmışdı. Beləliklə, Ermənistan hakimiyyətinə öz varlığını göstərmişdi.

Ancaq gördüyümüz kimi, müharibədəki uğursuzluq Paşinyana oyunlarını davam etdirməyə əngəl törətmir. Ermənistan iqtidarı fəaliyyəti ilə Qarabağ mövcudiyəti qəzasını Rusiya üçün tələyə çevirməkdədir. Köçeryanın təbircə desək, Kreml Qarabağın təslim olmasının özünü həm hərbi, həm də siyasi mövcudluq imkanlarını itirilməsi ilə nəticələnməyini başa düşür. Deməli, oyun dərinird və bu keçmiş XIN rəhbərini narahət edir. Ona görə də ölkəsinin təcrübə dövsənə çevrildiyi qənaətə gəlir. Bu yerdə növbə politoloq Ermənistan hakimiyyətinin qərbperest mahiyyətini qabartmasına çatır. Yəni, söhbətimizin əvvəlində yarımçıq qoyduğumuz mətləbin təhlili.

Ş.Köçeryan deyir ki, ölkədə baş verən proseslər xarici qüvvələrin "əməyinin" nəticəsidir. Onun sözlərinə görə, Ermənistan "totalitar təfəkkürü radikal liberalları" sınaq meydanına çevirib. Bu qüvvələr "ölkənin öz kollektiv kimliyindən: dini, milli, cinsi, tarixi və s. azad edilməsinə" çalışır: "Bu gün biz bütün bu proseslərin şahidiyik. Ermənistan, sadəcə olaraq, təcrübə dövsənə çevirilib. Bu qüvvələr bütün dünyanı belə qorurlar".

Əlbəttə, Köçeryan konspirativizmə meyil edir. O, daha çox ölkə iqtidarına bəslədiyi anti-patiyaya, bir növ, ictimai və mənavi libas geyindirməyə çalışır. Ancaq diplomat haqlı vurğulayır ki, hazırda Ermənistan baş verənlər xarici qüvvələrin təsirinə nəticəsidir. O qüvvələrin ki, Nikol Paşinyanı jurnalistikdən baş nazirliyə qaldırıblar.

Nəzərə alaq ki, o qüvvələr hazırda Rusiyanı Cənubi Qafqazdan silməyə çalışırlar. Bu prosesdə işə salınan Qarabağ kartıdır. Ermənistanın həyəsizliyə söykənməsi hədsizliyinin doğurduğu 44 günlük müharibə də buna görə idi. Köçeryanın təbircə desək, o zaman Paşinyan totalitar təfəkkürü radikal liberallığı işə salmışdı, indi də eyni yolu bir qədər fərqli formada gedir, Azərbaycan sülh təkliflərinə etinasız yanaşır, bölgədə yeni reallıqlar formalaşdırmaq yolu tutur.

Tarix işə təkrarlanmayı "sevir". Ermənistan iqtidarı yeni müharibə perspektivini doğurur. Rusiyanın ölkəni Azərbaycan əlindən ala bilməyəcəyi perspektivi. Nəzərə alaq ki, Moskva daha göz yaşlarına inanmayacaq. Həm də ona görə ki, xəyanət bağışlanmır. Onu aradan qaldırmaq üçün şans verilir. Ötən müddət göstərdi ki, İrəvan məsələyə şans prizmasından yanaşmaqdan çox uzaqdır.

Ə.CAHANGİROĞLU, "Xalq qəzeti"

Dünya beşdən böyükdür

Bu fikri dəyərək BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi beş üzvünü nəzərdə tutan Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan başariyyətin taleyini ikinci dünya müharibəsində qalib gəlmiş mütəfiq beş dövlətin mərhəmətinə buraxmağın yanlış olduğunu açıq mətnlə bəyan edib.

– BMT-nin nüfuzu niyə bu qədər aşağı düşüb?
– Təhlükəsizlik Şurasında üzvlərin sayı niyə artırılıb?
– "Daimi beşlik" veto hüququndan niyə sui-istifadə edir?

Bu və buna bənzər suallar BMT-nin üzvü olan dövlətləri düşündürür. Baş Assambleya, Katiblik, Təhlükəsizlik Şurası, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi, Qəyümlüq Şurası, İctimai və İqtisadi Şura kimi 6 qurumdan ibarət yetmiş səkkiz yaşlı beynəlxalq təşkilatı qocalmış, əsaslı təmirə ehtiyac duyan arabaya bənzərdən bəzi beynəlxalq ekspertlər onun fəaliyyətində adına və nüfuzuna başucalıq gətirməyən halların az olmadığını dilə gətirirlər. Xüsusilə, ötən əsrin 90-cı illərindən sonra planetdə yaranmış yeni tarixi-coğrafi, siyasi-hüquqi mənzərə BMT-də islahatları zərurətə çevirdi. Amma o da danılmaz faktıdır ki, planetin ən böyük təşkilatı on illərdi ki, hegemon dövlətlərin hərbi-siyasi inhisarındadır. Təhlükəsizlik Şurasının "daimi beşliyi" isə istənilən qərarı qəbul etməyə, ya da hansısa qərar və ya qətnaməyə veto qoymaq iqtidarındadır. Və bu zaman beynəlxalq hüququn digər subyektləri, BMT-nin üzvü olan müstəqil dövlətlərin rəyi, mövqeyi qulaqardına vurulur. Biz bunu öz təcrübəmizdən yaxşı bilirik. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev BMT TŞ-ni genişləndirmək, yeni heyətə İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatını daxil etməklə bağlı təklif irəli sürərkən, həm də bu nüansları nəzərdə tutur.

**BMT-də islahatları
qaçılmaz edən səbəblər**

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan 2013-cü ildə BMT Baş Assambleyasının Nyu-Yorkda keçirilən 74-cü sessiyasında çıxışı zamanı "dünya beşdən böyükdür" demişdi. Bu deyim az sonra siyasətçilərin,

beynəlxalq hüquq mütəxəssislərinin tezisinə çevrildi.

Türkiyə lideri bununla həm də böyük güclərə öz mesajını çatdırırdı. O zaman BMT-nin Baş katibi Pan Gi Mun Təhlükəsizlik Şurasında və digər orqanlarda islahatlarla bağlı vəziyyətin mürəkkəb olduğunu etiraf etmişdi. Dünyanın siyasi coğrafiyasının kifayət qədər korrekteyər məruz qaldığı müasir dövrdə inkişaf etmiş ölkələrin bir çoxu BMT Təhlükəsizlik Şurası üzvlüyünə haqlı olaraq iddialıdır. Həmin "20-lər"dən Almaniya, Yaponiya, Braziliya, eləcə də qardaş Türkiyə kimi nəhənglər niyə bu statusa malik olmasın? Elə Cənubi Amerika, Avropa, Asiya, Afrika qitələrində yüksək temple inkişaf edən ölkələr var ki, BMT TŞ-də təmsil olunmağa haqqı çatır. İslahatların əleyhinə çıxanlar Təhlükəsizlik Şurasının 5 daimi üzvünün yanında yer almalı dövlətlərdir. Onlar ənənəvi mövqelərini və təsir imkanlarını əldən vermək istəmərlər. Düzdür, islahat üçün, ilk növbədə, BMT-nin Nizamnaməsinin dəyişdirilməsi proseduru var və bu, asan məsələ deyil. Həmin prosedur qaydaları kifayət qədər mürəkkəbdir. Nizamnamənin XVIII fəslində ona dəyişikliklər edilməsinin iki alternativ proseduru nəzərdə tutulur: birincisi, Baş Assambleya tərəfindən, ikincisi isə ona yenidən baxılması üzrə konfrans vasitəsilə. Amma heç bir düzəliş, yaxud dəyişiklik Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvünün razılığı olmadan mümkün deyil. Həmin "beşliyi"ni isə öz marağına, mənafeyinə toxunan istənilən məsələyə veto qoymaq hüququ var. Belə olan halda ortaya məntiqi və təbii sual çıxır:

**Veto hüququ
hüquqidirmi?**

Söhbət son qərarın qəbul edilməsinə veto hüququna BMT TŞ-nin 5 daimi üzvünün (ABŞ, Rusiya, Fransa, Böyük Britani-

ya və Çin) malik olmasından gedir. Son vaxtlar veto hüququ BMT üzvü olan dövlətlərin böyük qismi tərəfindən haqlı yerə tənqid olunur. Bir sıra ölkələr belə hesab edir ki, "daimi beşliyi"ni üzvləri özlərinin de içində olduqları münafişələrlə bağlı səsverməyə çıxarılan qətnaməyə veto qoymaq hüququndan məhrum edilməlidir. İrəli sürülən başqa bir təklifə görə, veto BMT Təhlükəsizlik Şurasının bir yox, iki daimi üzvü tərəfindən qoyulduğu təqdirdə qüvvəyə minmiş sayılmalıdır.

BMT TŞ-nin bəzi daimi nümayəndələri bu qənaətdədir ki, veto hüququna yenidən baxılma bilməz, çünki o, İkinci dünya müharibəsində qələbədən sonrakı tarixi şəraitdə formalaşan beynəlxalq təhlükəsizlik sisteminin əsasıdır. Buradan belə bir əcaib nəticə hasil olur ki, TŞ-də veto təsisatını yeniləmək üçün dünya müharibəsinə bərabər yeni bir tarixi şərait yetişməlidir. Bu formulun özü belə absurdur!

**NATO-nun "mavi
dəbilqəniləri"**

Planetin münafişə ocaqlarında sülhü bərpa etmək, döyüşən tərəflər arasında "bufer zonası" yaratmaq üçün artıq BMT Təhlükəsizlik Şurasının icazəsi tələb olunmur. Bu missiyanı NATO yüksək səviyyədə "yerinə yetirir". Şimali Atlantika alyansının 50 illiyində qəbul edilən yeni strateji konsepsiyaya görə, hərbi birlik ənənəvi məsuliyyət zonasının hüdudlarından kənara nüfuz etməklə, kütləvi qırğın silahlarının yayılmasına qarşı əks tədbirlər görmək, beynəlxalq terrorizmlə mübarizə aparmaq kimi missiyanı da öz üzərinə götürür. Ən əsası,

konsepsiya NATO-ya BMT TŞ-nin qərarı olmadan, özünün hərbi qüvvələrindən istifadə hüququ verirdi. TŞ-də hərbi-siyasi və strateji-təhlükəsizlik məsələləri ilə bağlı qərarların qəbulunda ikili standartlara yol verildiyi bu günün reallığı deyil.

**TŞ-nin "öldürdüyü"
dörd qətnaməni
Azərbaycan "dirilti"**

Azərbaycan BMT TŞ tərəfindən uzun müddət ögey yanaşma ilə üzləşdi. Söhbət ölkəmizin 30 ilə yaxın işğal altında qalmış ərazilərindən Ermənistan silahlı qüvvələrinin dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını nəzərdə tutan 822, 853, 874 və 884 sayılı dörd qətnamənin icrasından gedir. Əlbəttə, bəhs olunan arzuolunmaz hal, eyni zamanda, Birleşmiş Millətlər Təşkilatının nüfuzuna, reputasiyasına zərbə, beynəlxalq hüquq normalarına hörmətsizlik idi. Vaxt keçdi, i dolandı, Azərbaycan bu tarixi ədalətsizliyi öz iradəsi və gücü ilə aradan qaldırdı. Özü də həm diplomatik, həm də hərbi müstəvidə! Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, "Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasını özü təmin etdi. Bu, yəqin ki, BMT-nin yarandığı vaxtdan bu günədək yaşanan ilk haldır". Bununla da Azərbaycan Türkiyənin ardınca dünyanın "beşdən böyük" olduğunu sübuta yetirdi! Sübuta ehtiyacı olmayan digər bir həqiqət də budur ki, islahatlar bir az da ləngidilsə, ümumiyyətlə, BMT-nin özünün mövcudluğu ən yüksək tribunalarda müzakirə mövzusunə çevriləcək.

İmran BƏDİRANLI,
"Xalq qəzeti"

YARDIMLARIMIZ QARDAŞ YARASINA MƏLHƏMDİR

Kahramanmaraşla birbaşa bağlantı

Dünyanın ən ünlü seysmologiya mərkəzlərinin "Əsrin fəlakəti" adlandırdığı zəlzələ qardaş Türkiyənin 10 vilayətini yerlə-yeksan etdi, 35 mindən çox insanın həyatına son qoydu. Hələ sayı dəqiqləşməyən neçə-neçə insanın dağıntılar altında qalması isə ayrılmazda böyük və dəhşətli faciədir. Təəsüf ki, mütəxəssislər tələfatın həddən artıq çox olacağı ilə bağlı olduqca pessimist və ürkələri üzən proqnozlar verməkdədirlər. Bu ağır gündə dünyanın əksər ölkələri Türkiyədən köməyini əsirgəmir. Dağıntı zonasında 77 ölkədən 9 401 mütəxəssis çalışır. Azərbaycanda da qısa müddətdə yardım aksiyası böyük bir hərəkata çevrildi, qardaş ölkəyə davamlı olaraq həkimlər, xilasedicilər, könüllülər, eləcə də Prezident İlham Əliyevin bilavasitə tapşırığı ilə Fövqəladə Hallar Nazirliyinin çevik xilasetmə qüvvələri Türkiyəyə ezam edildi. Eyni zamanda birinci xanım Mehriban Əliyevanın göstərişi ilə Heydər Əliyev Fondu zəlzələ bölgəsinə 36 ton humanitar yardım göndərdi. Bakıda, Gəncədə, Naxçıvanda Türkiyəyə yardım məqsədilə toplama məntəqələri yaradıldı. Azərbaycan vətəndaşları könüllü olaraq yardım edirlər. Azərbaycanlı sahibkarlar da "Qardaş Köməyi" platforması vasitəsilə öz yardımlarını Türkiyəyə çatdırırlar. Bir sözlə, bütün Azərbaycan bu ağır günlərdə Türkiyə ilə bir ürək, bir can olmaqdadır.

Azərbaycan sona qədər Türkiyənin yanında olacaq

Hazırda Türkiyədə olan Fövqəladə Hallar Nazirliyinin çevik xilasetmə qüvvələri əməliyyatlarını davam etdirirlər. Nazirliyin hadisə yerində olan əməkdaşı Ehtiram Xəlilov müsahibimizdir:

– Türkiyəyə ezam olunmuş xilasedicilərimiz hazırda qardaş ölkədə baş vermiş güclü zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılması üçün axtarış-xilasetmə əməliyyatlarını fasiləsiz davam etdirirlər. Kahramanmaraş rayonu ərazisində həyata keçirilən axtarış-xilasetmə əməliyyatları nəticəsində dağıntıların altından 53 nəfər sağ, 691 nəfərin isə cəsədi çıxarılaraq aidiyyəti təşkilatlara təhvil verilib. Axtarış-xilasetmə əməliyyatları xüsusi texniki vasitələrin tətbiqi edilməsi ilə davam etdirilir. Şəxsi heyətlə birlikdə 8 baş xüsusi təlim görmüş itlər də xilasetmə əməliyyatlarına cəlb edilib.

– Bildiyimiz qədər təbii fəlakətin ilk günlərindən köməyə gələn azərbaycanlı xilasedicilər zəlzələnin ən çox ziyan verdiyi bölgələrdən olan Kahramanmaraşda axtarış xilasetmə əməliyyatlarına qoşulmuşlar.

– Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, zəlzələnin ilk günü - fevralın 6-da Fövqəladə Hallar Nazirliyinin 420, fevralın 8-də isə daha 227 nəfərdən ibarət çevik xilasetmə qüvvələri qardaş ölkəyə göndərildi. FHN-in Xüsusi Riskli Xilasetmə Xidməti, Dövlət Yangından Mühafizə Xidməti, Mülki Müdafiə Qoşunları və Bakı Regional Mərkəzinin müvafiq şəxsi heyətlərindən ibarət olan axtarış-xilasetmə əməliyyatları bu saatlarda da, gecə-gündüz bilmədən, növbəlik sistemi ilə işlərini davam etdirirlər. Bir sözlə, Fövqəladə Hallar Nazirliyinin çevik xilasetmə qüvvələri zəlzələnin baş verdiyi ilk gündən qardaş Türkiyədə zəlzələ bölgəsində – Kahramanmaraşda çalışır. Axtarış-xilasetmə əməliyyatlarında xilasetmə və tibb personalı ilə birlikdə 760 nəfər iştirak edir.

– Nazirliyin göndərdiyi yardımlar zəlzələ bölgəsinə çatıbmi? – Türkiyənin zəlzələ bölgəsinə 10 təyyarə və 39 yük avtomobili daxil olduğu 3 avtomobil

bil karvanı yola salınıb. Xilasedicilərin, eyni zamanda, humanitar yardımların yola salındığı təyyarədə yaralıları operativ tibbi xidmət göstərilməsi üçün lazımı tibbi avadanlıqlarla təchiz edilmiş 2 mobil xəstəxana-hospital da olub. Bunlardan əlavə mobil səhra hospitalı və 41 nəfərdən ibarət peşəkar tibbi və qeyri-tibbi heyət, insanların yerləşdirilməsi üçün çadırlar, adyal və qızdırıcılar, habelə mobil səhra hospitalı üçün 3 ədəd konteyner də zəlzələ bölgəsinə gətirilib. Fövqəladə Hallar Nazirliyinin növbəti humanitar yardımını gətirən 9 yük avtomobilindən ibarət üçüncü karvan fevralın 14-də qardaş ölkəyə çatdı.

– Mobil səhra hospitalının adını çəkdiniz, onların fəaliyyəti haqqında nə deyirsiniz?

– Mobil səhra hospitalları zəlzələnin ciddi zərər vurduğu Kahramanmaraş rayonunda qurulub. Türkiyə Respublikası səhiyyə nazirinin müavini Tolqa Tolunay və Müdafiə Nazirliyi Tibb xidməti rəisinin müavini general-mayor Durmuş Aydemir FHN-in mobil səhra hospitalında oldular, burada yaradılmış şəraitlə, həmçinin hospitalda müalicə olunan yaralı və xəstələrin vəziyyətləri ilə maraqlandılar. Hər iki yüksək rütbəli məmur hospitallarda yaradılmış şəraiti yüksək

Kahramanmaraşlılar yaradılan şəraitə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirirlər

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığına əsasən Türkiyədə baş vermiş güclü zəlzələnin fəsadlarının aradan qaldırılmasına dəstək məqsədilə ötən günlərdə Fövqəladə Hallar Nazirliyi qardaş ölkəyə çoxlu qadın çatdırıb.

Nazirliyin mətbuat xidmətindən redaksiyamıza bildirilib ki, Kahramanmaraşda zəlzələdən ziyan çəkmiş insanların yerləşdirilməsi üçün FHN tərəfindən qurulan çadırlarda yaşayış üçün lazımı şərait yaradılıb. Burada yaşayan insanlar üçün nazirlik tərəfindən mobil səhra mətbəxi qurularaq qida təminatı

təşkil edilib, uşaqlar üçün oyun guşəsi yaradılıb.

Çadırlarda yaşayan insanlar göstərilən dəstəyə və yaradılan şəraitə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirirlər.

"Xalq qəzeti"

qiymətləndirildilər, göstərilən dəstəyə görə Azərbaycan dövlətinə təşəkkür etdilər. Yeri gəlmişkən, xatırladıam ki, mobil hospitallarda 512 nəfərə yüksək səviyyəli tibbi xidmət göstərilib.

– Zəlzələ bölgəsində ziyan çəkən insanların yerləşdirilməsi üçün çadırlar, adyal və qızdırıcılar da gətirildiyini dediniz.

– Kahramanmaraş rayonunda zəlzələdən ziyan çəkmiş insanların yerləşdirilməsi üçün çadırlar qurulub və bu çadırlarda yaşayış üçün lazımı şərait yaradılıb. Burada yaşayan insanlar yataq dəstləri, adyal və qızdırıcılarla təminat olunub, mobil səhra mətbəxi qurularaq qida təminatı təşkil edilib, uşaqlar üçün oyun guşəsi yaradılıb. Bu gün də orada olduq, insanların şəraiti ilə maraqlandıq. Çadırlarda yaşayan insanlar göstərilən dəstəyə və yaradılan şəraitə görə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirirlər.

– İndi vəziyyət necədir, zəlzələ bölgəsində bu gün nələr baş verir?

– Zəlzələlərdən sonra 10 vilayətdə həyat, demək olar ki, dayanıb, insanlar təşviş içərisindədir. Adamların psixoloji durumundakı vəziyyəti söyləmək çox çətin. Bu və bu kimi amillər nəzərə alaraq nazirliyin xətti ilə zəlzələ bölgəsinə fiziki və mənəvi sarsıntı keçirən insanların yanında olmaq və onlara mənəvi dəstək vermək məqsədilə göndərilmiş FHN-in psixoloqları Kahramanmaraşda zərər çəkmiş insanlara həm də psixoloji yardım edirlər.

İndiki vəziyyətlə bağlı onu da əlavə etmək istərdim ki, hadisələrin gedişini Kahramanmaraş rayonu ərazisində təşkil edilmiş FHN-

in xilasetmə qüvvələrinin qərargahı diqqətlə izləməkdədir. Bir gün əvvəl də fəvqəladə hallar nazirinin müavini general-leytenant Etibar Mirzəyevin iştirakı ilə növbəti toplantı keçirildi. Toplantıda hazırkı əməliyyat şəraiti, əldə edilmiş nəticələr müzakirə edildi. Həmçinin atılacaq növbəti addımlar, o cümlədən gələcəkdəki humanitar yardımların məntəqələrə çatdırılması və təhvil verilməsi məsələlərinə dair müvafiq tapşırıqlar verildi.

– Hazırda Azərbaycanda da zəlzələ bölgəsindən gələn xəbərlər həyəcanla gözlənilir.

– Türkiyənin qarşılaşdığı bütün çətin məqamlarda ona hər cür dəstək və yardım göstərən Azərbaycan bu dar gündə də qardaşının yanındadır. Gecə-gündüz çalışırıq, axtarış-xilasetmə işləri növbəlik əsasında sutkanın 24 saatında davam etdirilir. Xilasedicilərimiz Türkiyə və Belarudan olan həmkarları ilə birgə həyata keçirdikləri, xüsusilə mürəkkəb xilasetmə əməliyyatı nəticəsində Kahramanmaraşda dağıntıların altında 198 saat qalmış 2 qardaş – 17 yaşlı Muhammed Enes və 21 yaşlı Abdulkərim sağ-salamat xilas edilib. Hər dəfə bu cür xoş hadisələrlə üzləşdikcə sanki yenidən doğulmuş oluruq. Dağıntılar altında qalanların xilasını üçün bütün imkan və qüvvələrimizi səfərbər etməklə hamı vicdan, həm də vəzifə borcunuza yerinə yetirməkdəyik. Azərbaycan sona qədər Türkiyənin yanındadır. Əminəm ki, iki qardaş ölkə bu sınaqdan da üzəg çıxacaq.

Namiq QƏDİMOĞLU, "Xalq qəzeti"

Mingəçevir

Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən zərərçəkən insanlara dəstək məqsədilə ölkəmizdə həyata keçirilən humanitar yardım kampaniyasında Mingəçevir şəhəri də fəal iştirak edir.

Şəhərin müxtəlif ərazilərində yardımların toplanması üçün xüsusi məntəqələr yaradılıb. Hadisə baş verən ilk gündən vətəndaşlar tərəfindən könüllü şəkildə gətirilən müxtəlif növ zəruri yardımlar təyin olunmuş məntəqələrdə çəşidlənib və qablaşdırılaraq təyin olunmuş ünvanlara göndərilir.

Şəhər icra hakimiyyəti tərəfindən insanların müvəqqəti yaşaması üçün 5 ədəd konteyner evlər sifariş olunaraq hazırlanmış və zəlzələdən zərər çəkmiş bölgələrə yola salınıbmışdır.

Ağcabədi

Zəlzələdən zərərçəkənlərə humanitar yardım kampaniyasına ölkəmizin digər bölgələri kimi, Ağcabədi rayonu da qoşulub.

Rayondan zəlzələ bölgəsinə enerji təminatı məqsədilə 7 ədəd generator, uşaqlar üçün 100

ədəd isti geyim, 250 ədəd açılıb-yığılan çarpayı, 100 ədəd qızdırıcı cihaz göndərilib.

Goranboy

Azərbaycan tərəfindən Türkiyəyə edilən yardımlara dəstək olaraq rayon öz borcunu yerinə yetirərək modul tipli beş ev sifariş edib. Bu yardımlar davamlı olacaq.

Kürdəmir

Rayonda zəlzələdən zərər çəkən bölgə üçün modul tipli dörd ev hazırlanıb. Hər birində 14 nəfər olmaqla 60-a yaxın insan müvəqqəti olaraq bu evlərdə rahat şəkildə yaşaya biləcək.

Rayonun şəhid ailələri və qaziləri də yardımlarda iştirak edirlər. Onlar zəlzələdən zərər çəkmiş bacı-qardaşlarımıza könüllü olaraq öz yardımlarını əsirgəmir.

Tərtər

Qardaş Türkiyədə baş verən zəlzələ Tərtər sakinlərini də dərinlən sarsıdıb.

Kömək marafonu davam edir

Rayon sakinləri birlik nümayiş etdirərək isti geyimlər, yataq dəstləri və ərzaq toplayaraq 20 ton məhsulu bir neçə gün əvvəl Türkiyənin Gəncə şəhərində yerləşən konsulluğuna təhvil veriblər.

Quba

Rayondakı Azərbaycan-Türkiyə Qardaşlıq parkından yardımla dolu iki yük avtomobili ilə generatorlar, çadır, yataq ləvazimatları, zəruri gigiyenik vasitələr, elektrik qızdırıcıları və başqa avadanlıqlar qardaş ölkəyə yola salınıb.

Müdafiə Nazirliyi

Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçuları və onların ailə üzvləri Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən zərərçəkənlərə dəstək məqsədilə Müdafiə Nazirliyinin müvafiq hərbi hissələrində yaradılmış toplama məntəqələrinə yardım gətirməyə davam edirlər.

Könüllü şəkildə gətirilən geyim, ərzaq məhsulları və digər zəruri əşyalar təyin olunmuş məntəqələrdə toplanıb, çəşidlənərək bağlamalara yığıldıqdan sonra yük avtomobili vasitəsilə Türkiyəyə yola salınıb.

Bakı Dövlət Universiteti

Bakı Dövlət Universiteti (BDU) qardaş Türkiyədə baş vermiş zəlzələdən zərərçəkənlərə humanitar yardım göndərəcək. Bu barədə BDU-nun Elmi Şurasının iclasında qərar qəbul olunub.

Xatırladaq ki, "BDU könüllüləri" təşkilatının üzvləri fevralın 8-dən Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Türkiyədə zəlzələdən zərər çəkən vətəndaşlara yardım məqsədilə Əl Oyunları Sarayında təşkil olunan kampaniyada iştirak edirlər.

Xəzər Universiteti

Türkiyədə dəhşətli zəlzələ ilə əlaqədar olaraq Xəzər Universitetində yardım kampaniyasına başlanılıb.

Universitet "Səninləyən Türkiyə" kampaniyası çərçivəsində bu ölkəyə 20 min manat həcmində maliyyə yardımı göstərib.

"Azərpambiq ASK" MMC

"Azərpambiq Aqrar Sənaye Kompleksi" MMC-dən bildirilib ki, "Səninləyən, Türkiyəm!" aksiyası çərçivəsində "Azərbaycan Sənaye Korporasiyası" ASC-nin törəmə müəssisəsi olan "Azərpambiq ASK" MMC-nin bütün struktur bölmələrində, o cümlədən Ağcabədi, Ağdam, Bərdə, Beyləqan, Biləsuvar, Goranboy, İmişli, Saatlı, Sabirabad, Şirvan, Tərtər, Ucar, Salyan rayonlarında yerləşən zavod və tədarük məntəqələrində çalışan əməkdaşların şəxsi vəsaiti ilə toplanan 41 min manat Türkiyə Daxili İşlər Nazirliyinin Təbii Fəlakət və Fövqəladə Hallar Agentliyinin hesabına köçürülüb.

Yüksək Texnologiyalar Parkı

Elm və Təhsil Nazirliyinin Yüksək Texnologiyalar Parkı və onun rezidentləri "Ziraat Bank" da təbii fəlakətlə bağlı Türkiyənin Daxili İşlər Nazirliyinin Təbii Fəlakət və Fövqəladə Hallar Agentliyinin (AFAD) rəsmi fonduna ianə ediblər.

Bundan başqa, zərər görmüş əraziyə ərzaq yardımı, "Ağ Naftalan yağı", şəxsi gigiyenik vasitələr, dərman preparatları və digər ləvazimatlar göndərilib.

"Xalq qəzeti"

Qəhrəmanlarımız

Alim təfəkkürlü Qarabağ qazisi

Onun alın yazısı...

İlk dəfə onun adını milli-azadlıq hərəkatının öncülləri sırasında eşitmişdim. Yaxşı deyiblər, "iğidin adını eşit, üzünü görmə" ... Eyni kənddən olsaq da, haqqında çox eşitsəm də, onu şəxsən tanıyırdım. Amma vafatından bir neçə ay əvvəl görüşüb söhbət etdik. Hər cür şöhrətdən, sərvətdən uzaq duran, içi və çöli işıqla dolu olan bir şəxsiyyəti qarşımda gördüm. Ağır xəstəliklə qarşısa da, özünəməxsus məğrurluğunu qoruyub saxlayırdı. Mühərribə ilə bağlı xatirələrini danışanda adam özünü döyüş səngərlərində hiss edirdi. Onun ovaqatı, düşüncəsi qarşısındakı insana da sirayət edirdi. Hər sözdündən, söhbətindən sanki barıt qoxusu gəlirdi. Bu da səbəbsiz deyildi. Çünki qanlı-qadali mühərribənin içindən keçib gəlmişdi. Şərəfli və əzablı ömrü onun alınına yazılmışdı. Elə əzab-əziyyətlərə də inamla, qətiyyətlə dözdürdü.

...Rəşid Əliyev 1954-cü ildə Borçalının Faxralı kəndində doğulub boya-başa çatmışdı. Orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Dövlət Universitetinin (Azerbaycan Dövlət Universiteti) fizika fakültəsinin axşam şöbəsinə qəbul olub. Tələbə yoldaşları arasında bilik və bacarığına görə fərqlənən Rəşid elmi-tədqiqat işlərinə cəlb edilib və təcrübə keçməklə fizika elminin sirlərinə dərinlənə yiyələnəməyə başlayıb. Axşam şöbəsində oxuduğuna görə, sovet ordusu sıralarında əsgəri xidmətə çağırılıb. Əsgərlikdən sonra təhsilini davam etdirib və 1979-cu ildə universitetin fizika fakültəsinin tam kursunu bitirərək, orada əmək fəaliyyətinə başlayıb.

BDU-da 35 ildən artıq çalışıb. İşinin öhdəsindən vicdanla gəlib. Baş laborantlıqdan aparıcı mühəndis vəzifəsinə yüksəlib. Fizika Problemləri Elmi-Tədqiqat İnstitutunun "Bioloji sistemlər fizikası" laboratoriyasında aparıcı mühəndis vəzifəsində özünü yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi tanıdıb. Bir çox elmi məqalələrin, ixtiraların, səmərələşdirici təkliflərin müəllifi idi. Müasir texnika və texnologiyaları mükəmməl bilirdi. Eksperimentlərin inceliklərini dərinlənə duyurdu. BDU-nun nəzdindəki həmin institutda, AMEA-nın Genetik Ehtiyatlar və digər

institutlarındakı ən mürəkkəb rentgen, lazer, optik qurğuların sazlanmasında, "LAZER" Elmi-texniki Mərkəzində işləyib hazırlanmış xüsusi təyinatlı texnikanın N sayılı hərbi hissədə sınaqlarının keçirilməsində yaxından iştirak etdi. BDU-dakı elmi fəaliyyəti ilə yanaşı, respublikada gəmi temiri üzrə də əhəmiyyətli işlər gördü.

Rəşid müəllimin qaynar qəlbi dopdolu idi. Söhbət edəndə bir vətəndaş-ziyalı kimi narahatlığını və ürayində nələr düşündüyünü, nələr çəkdiyini hər sözdündən duymaq olurdu. O, Birinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçısı idi. Elm adamı kimi orduda da biliyini və təcrübəsini əsirgəmədi. Yüksək intellekti ilə zabitlər arasında yaxşı tanınırdı. Əslən Borçalıdan olsa da, Azərbaycanın hər qarış torpağına bələd idi və ürəkdən sevirdi. Vətən, torpaq sevgisi onun canında, qanında yurd salmışdı. Həyatın hər cür sınağını və savağını böyük iradə və yüksək idealarla qarşılayırdı.

O, 1992-ci ilin may ayında dissertasiya işi üzərində çalışmalarını dayandırdı. Vətənin müdafiəsi üçün könüllü cəbhəyə yollandı. Ağdam, Ağdərə, Qubadlı, Tərtər və Murov uğrunda gedən qanlı döyüşlərdə iştirak etdi. Orduda də təyinatına uyğun çox işlər gördü.

Xüsusi Təyinatlı batalyonun bütün rabitə sistemini yenidən qurmuşdu və mülki şəxs kimi rabitə reisi vəzifəsinə yerinə yetirirdi. Milli Orduda 7 illik xidmətdən sonra səhhətinə görə tərxis edildi. Döyüş səngərlərindən keçib, Birinci Qarabağ müharibəsi veteranı və ehtiyatda olan zabit kimi işinin başına qayıtdı.

Rəşid Əliyev Litvada bir neçə aylıq ezamiyyətdə oldu və oradan ixtira patenti ilə qayıtdı. 2007-ci ildə isə İran tərəfindən edilən elmi əməkdaşlıq təklifi aldı. BDU-nun rəhbərliyinin razılığı ilə İranın "Sazan Electronics Industry" şirkətində mühüm işlər gördü. Səhra şəraitində laboratoriya qurduquna görə İran şirkətinin rəhbərliyi Rəşid Əliyev kimi yüksək səviyyəli mütəxəssisi əldən buraxmaq istəmirdi. Ona dəfələrlə İranda qalıb işləmək, İran vətəndaşlığını qəbul etmək təklif olunsada, canından artıq sevdiyi Vətənə qayıtmaq hər cür şirmləndirici təklifdən üstün tutdu. İran tərəfinin məkri niyyətini anlayıb onlara tutarlı cavab verdi və təkliflərini qətiyyətlə rədd etdi. İran rejimi başqa yola əl atdı. Rəşid müəllimi sərləyib girov götürdü, 1 il 10 ay həbsdə saxladılar. O, sınımayan iradəsi ilə İran tərəfin hər cür təzyiq və təhdidlərinə qalib gəldi və girovluqdan qurtuldu. Onun hüquqlarının müdafiə olunması üçün Azərbaycan alimlərindən ibarət Müdafiə Komitəsi yaradıldı, hüquq müdafiəçilərinin və Milli Məclisin deputatlarının iştirakı ilə dəfələrlə mətbuat konfransı, İranın Azərbaycandakı səfirliyinin qarşısında mitinqlər keçirildi. Ölkəmizin rəsmi dövlət qurumları, Azərbaycanın İranda səfirliyinin, Xarici İşlər və Ədliyyə nazirliklərinin əməkdaşları, Rəşid müəllimin döyüş dostları ona dəstək oldu. Nəhayət o, İran rejiminin əlindən qurtuldu.

Rəşid Əliyev Vətənin azadlığı yolunda qurban gədən şəhidlər qarşısında özünü borclu bildirdi. Hər bir gənc Azərbaycan övladını öz əməyi, yüksək təhsili ilə ana Vətənin çiçəklənməsinə, güc və qüdrətinin artmasına xidmət etməyə çağırırdı. Gənc nəslin mühəndis biliklərinə yiyələnməsinə xüsusi önəm verib və gələcəkdə yeni-yeni ixtiraların məhz Azərbaycanda yaranmasına ümid bəsləyirdi. Özü də bu proseslərdən kənar qalmırdı. Əvəzçilik üzrə işlədiyi Azərbaycan Texniki Universitetində neçə-neçə magistr yetişdirdi. Təəssüf ki, səhhətində yaranmış problemlər ümde arzularını həyata keçirməyə imkan vermədi. Amansız ölüm onu doğmalarından ayırdı. Alın yazısına görə, fiziki ömrü bura qədərmiş... Nə yaxşı ki, Rəşid müəllimin mənəvi ömrünü zaman ölçüsünə uyğun qəlbində yaşadan insanlar var.

İndi Rəşid müəllim öz ailəsi, doğmaları ilə yanaşı, yurddaşlarının, cəbhə yoldaşlarının - qazilərin və mühərribə veteranlarının, digər dostlarının qəlbində yaşayır. Hər ürəkdə qazı Rəşid Əliyevin öz yurdu, öz yuvası var... Artıq qırx gündür, onun haqqındakı ölümsüz xatirələr ürəkdən-ürəyə yol açır...

Həzi HƏSƏNLİ,
şair - publisist

Ərəb qadın kosmosa uçacaq

Səudiyyə Ərəbistanı ölkə tarixində ilk dəfə olaraq kosmosa qadın-astronavt göndərməyi planlaşdırdığını bildirib.

2023-cü ildə ölkələrin kosmosa astronavt göndərmək səylərinin davam etdiyi vaxtda bir çox kosmik missiyalar həyata keçiriləcək. Bu çərçivədə Səudiyyə Ərəbistanı da önmüzdəki aylarda kosmosa göndərməyi planlaşdırdığı ilk qadın astronavt kimliyini açıqlayıb.

"France-24" xəbərlər telekanalında yer alan məlumata görə, astronavtlar Rayyane Bernavi və Əli Əl-Kami 2023-cü ilin ikinci yarısında İlon Maskın "AX-2" kosmik gəmisi ilə kosmosa səyahət edəcək.

Qeyd edək ki, astronavtların tədqiqat üçün stansiyaya göndəriləcəyi kosmik gəmi ABŞ-dan yola düşəcək.

Xatırladaq ki, Səudiyyə Ərəbistanının Kosmik Agentliyi ötən ilin sentyabrında "Vision 2030" çərçivəsində kosmosa dair programın işə salındığını açıqlamışdı. Bununla da kosmik sənaye sektorundan bəhrələnmək və bu sahədəki araşdırmalara töhfə vermək məqsədi daşdığı vurğulanmışdı.

Ayten NƏCƏFOVA, "Xalq qəzeti"

Türkiyə "F-35"-siz də ötüşəcək...

ABŞ Senatının Türkiyəni "F-35" proqramından çıxarması qarşıda ölkənin 5-ci nəsil döyüş təyyarələrinə yiyələnməsini qismən əngəlləyə bilər, rəsmi Ankara yeni qürcülərə sahib olmaq üçün diqqətini bu dəfə İngiltərə, Almaniyaya, İspaniyaya və İtaliyanın birgə layihəsi olan "Eurofighter" proqramına yönəldib.

Yaxın günlərdə İngiltərənin "BAE Systems" şirkətinin gəniş nümayəndə heyətinin Türkiyənin "TUSAS" şirkətində bu mövzuda danışıqlar aparıb. "Eurofighter" döyüş təyyarələri ilə müzakirələr aparılıb. Mətbuata sızan məlumatlara görə, Türkiyə "Eurofighter"ın "Tranche-1" versiyalarını satın alaraq, onları daha mükəmməl sayılan "Tranche-3"ə modernizasiya edəcək.

Qeyd edək ki, "Eurofighter Typhoon" çoxməqsədli, yüksək manevar imkanlarına malik döyüş təyyarəsidir. Onun "F-35"-dən əsas fərqi iki mühərrikə, daha yüksək sürətə və delta qanadlara sahib olmasıdır.

Elşən AĞALAR, "Xalq qəzeti"

Beynəlxalq həyat

Rusiya Qərbin diqtəsini qəbul etmir

Rusiyanın yenilənmiş xarici siyasət konsepsiyasında Qərbin dünyada dominantlığına son qoyulmasına ayrıca diqqət yetirilir. Bu barədə dünən Rusiyanın Xarici İşlər naziri Sergey Lavrov Dövlət Dumasının iclasında çıxışı zamanı bəyan edib. Xəbəri "İzvestiya.ru" verib.

Lavrov deyib: "Bizim yenilənmiş xarici siyasət konsepsiyasında söhbət artıq beynəlxalq həyat çərçivələrinin formalaşdırılması zamanı Qərbin eqoist maraqlarına son qoymağın, bundan sonra bütün dövlətlərin suveren bərabərliyi prinsipini rəhbər tutan BMT Nizamnaməsinin tələb etdiyi kimi, maraqları ədalətli, universal balans əsasında müəyyənləşdirilməyin vacibliyindən gedəcək".

Nazirin sözlərinə görə, bəzi dövlətlər Rusiyanın inkişafına mane olmağa və ölkəni dağıtmağa çalışırlar: "Bu zaman anqlosaksılar və onlara sözsüz tabe olan kollektiv Qərb özünün bütün dünyada hakimliyini qoruyub saxlamaq naminə bəşəriyyətin inkişaf şərhlərindən bundan sonra da nəzarət etmək üçün hədələrə, şantajla, hətta müstəqil milli

orientasiyalı siyasət həyata keçirənləri cəzalandırmaq üçün oğurluğa belə əl ataraq, nəyin bahasına olursa-olsun, dünya işlərində iradələrini yeritməyə çalışır".

Bir qədər əvvəl Lavrov demişdi ki, yeni konsepsiyada ölkənin daxili inkişafı üçün münasib xarici şərait yaradılması vəzifəsi də nəzərdə tutulur. Prezident Vladimir Putin nazirlik qarşısında məhz bu vəzifəni qoyub.

Roma papasının Putinə təklifi

Roma papası Fransisk Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə görüşərək Avropada Rusiya və Qərb arasında yaranmış qarşıdurmanın sülh yolu ilə nizamlanması ilə bağlı planını müzakirə etmək istəyir. Bu barədə Dünya Möminlər Birliyinin rəhbəri Leonid Sevastyanov deyib. Məlumatı RIA "Novosti" yayıb.

siya rəhbərliyi ilə danışıqlar aparmaq istəyini, Moskvağa gəlməyə hazır olduğunu təsdiqləyib", - deyə Sevastyanov bildirib.

O, hətta pontifikin məktubundan sitat gətirib: "Necə də Moskvağa getmək və Avropada münaqişənin sülh yolu ilə nizamlanması planı haqqında danışımaq istərdim".

Paşa ƏMİRCANOV,
"Xalq qəzeti"

"YouTube" şirkətinin yeni məhsulu

"YouTube" platformasında hər hansı videoda müəllifə məxsus olmayan musiqidən istifadə etdikdə, videoların bütün reklam gəlirləri musiqinin lisenziya sahibinə ödənilir. Bu isə, həmin videolarda musiqilərin istifadəsinə mane olur və nəticədə istehsalçılar, sənətçilər, mahnı müəllifləri çətin vəziyyətdə qalırdılar. Bütün bunların qarşısını alınması üçün şirkət yeni resursunu - "Creator Music"i təqdim edib. Xəbəri "webrazzi.com" saytı verib.

"Creator Music"-in istifadəyə verilməsi populyar musiqinin lisenziyalaşdırılması prosesini sadələşdirməyə yönəlib. Belə ki, kataloqdakı məhurlar əvvəlcədən lisenziyalaşdırılacaq, bu da istifadəçilərə heç bir fasilə olmadan pul qazanmağa imkan verəcək. Həmçinin, istifadəçilər məhurları özləri üçün təyin etdikləri büdcə əsasında axtarıb, ödəniş

etdikdən sonra isə onu kolleksiyasına əlavə edə biləcəklər.

Şirkətin verdiyi açıqlamaya görə, platforma yaxın həftələrdə ABŞ-dakı istehsalçıların istifadəsinə veriləcək. "Creator Music"-in kənar ölkələrdə nə vaxt istifadəyə veriləcəyi isə hələlik məlum deyil.

Əfsanə ƏHƏDLİ, "Xalq qəzeti"

Azərbaycanın futbol itimaiyyətinin, əslində isə, hamımızın, bütün xalqımızın xoş bir həyəcan və ümidlə gözlədiyi çətin sınaq anı çatmışdır. Ölkə çempionumuz Ağdamın "Qarabağ" komandası bu gün UEFA Konfrans Liqasının pley-off mərhələsində ilk addımını atacaq. Saat 21.45-də Tofiq Bəhrəmov adına Respublika Stadionunda tamaşaçılarla ağzınadək dolu tribunalar qarşısında starta çıxacaq oyunu isveçli hakimlər briqadası idarə edəcək. Baş hakim rolunda ədalətli Məhəmməd Al-Hakim qoruyacaq.

Bu axşam yenə "Qarabağ"la nəfəs alacağıq

Rəqib ötən payızda Qərdə keçirilmiş dünya çempionatının iştirakçısı, deməli, yaxşı futbol ənənələri ilə tanınan Belçikanın Gent şəhərinin eyniadlı komandasıdır. Amma bizim çempionu da Avropada nüfuzunun getdikcə artdığı heç kəmə sirm deyil. Bir də ki, oyuna biletlər tam satılmışdır. Bu isə o deməkdir ki, bu axşam "Qarabağ"la sadiq azarkeşlər, eləcə də, televizor ekranları qarşısında milyonlarla futbol pərəstişkarımız bütün 90 dəqiqə ərzində Azərbaycan çempionu ilə birlikdə hücum edəcək və birlikdə müdafiə olunacaq.

Bundan əlavə, Qurban Qurbanovun səmimi və mübariz komandasının üstün olduğu bir göstərici də var. Beynəlxalq Futbol Tarixi və Statistikalı Federasiyası bu günlərdə klubların növbəti dünya reytingini açıqlamışdır. Ötən ayda müqayisədə doqquz pillə irəliləyən "Qarabağ" hazırda 143 xalla 69-cu mövqedədir. "Gent" (117 xal) isə 109-cu yeri tutur.

Şübhəsiz, Ağdam klubunun qapıçısı Şahruddin Məhəmmədəliyevin ağır zədə səbəbindən bir müddət oyunlardan kənar qalması, Kadi Borgesin "Krasnodar"a keçib Rusiya çempionatında oynamayı qərara alması, Kvabena Ovusunun "Ferentsvaros"da (Macarıstan) oynaması istəyi "Qarabağ"ın

düşgərgində vəziyyəti bir qədər mürəkkəbləşdirmişdir. Ancaq nə etmək olar, həyat kimi futbolda da gözlənilməz hallar yenilik deyil. Digər tərəfdən də çətinliklər bizim çempionu qorxutmur, əksinə, komandanın bütün qüvvələrini səfərbərliyə alaraq, ikiqat fəallıqla mübarizə aparacağı gün kimi aydındır.

Ümidlərimizi artıran başqa bir məqam da var. Azərbaycanın milli çempionatında 22 görüşdə hələ bir dəfə də məğlubiyyət acısı dadmayan (18 qələbə, 4 heç-heçə, 58 xal) "Qarabağ"ın hücumçuları Musa Qurbanlı və Ramil Şeydayev sırrat zərbələri sayəsində Misil Premyer Li-

qasında ən çox top vuran oyunçuların siyahısına inamla başlıcaq gəlir. Komandanın hesabında olan 56 qolun yarısından çoxu onların ikisinin payına düşür. Musa artıq 16, Ramil də 15 qolun müəllifidirlər. Bu isə çox şey deməkdir.

Oturub düşünəndə, rəqiblərin imkanlarını hərtərəfli götür-qoy edəndə belə bir qənaətə gəlirsən ki, bu dəqiqələrdə "Gent" və onunla birlikdə Bakıya gəlmiş 50 nəfərə qədər belçikalı azarkeş "Qarabağ"dan və onun pərəstişkarlarından heç də az narahatlıq keçirmir. Qüvvələr təxminən, bərabərdir və kimin ümidlərinin doğ-

ulacağını, fevralın 23-də Belçikada keçiriləcək cavab görüşündə kimin meydana daha yaxşı əhvalla çıxacağını yalnız hakim final işarəsindən sonra biləcəyik.

Hələlik isə top meydanın mərkəzindədir. Bir azdan azarkeşlər əzəmətli "Qarabağ", "Qarabağ" nidaları ilə stadionun tribunalarına və teleekran qarşısına tələsəcəklər.

Biz də öz növbəmizdə "Xalq qəzeti" olaraq xalqın sevimli komandasına "Uğurlar, "Qarabağ" deyirik!

Oqtay BAYRAMOV,
Əməkdar jurnalist

Hava proqnozu

✓ **Fevralın 16-da**
Bakıda və Abşeron yarımadasında dəyişən buludlu olacaq, aralıq tutulaçaq, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Mülayim şimal-qərb küləyi əsəcək, aralıq güclənəcək. Gecə 1-3°, gündüz 4-6° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 763 mm cive sütnundan 770 mm cive sütnunaya yüksələcək, nisbi rütubət 60-70 faiz olacaq.

✓ **Naxçıvan şəhəri, Culfa, Ordubad, Sədərək, Şahbuz və Şərur rayonlarında** bəzi yerlərdə aralıq qar yağacağı, axşamə gəncə doğru təcridən kəsəcəyi gözlənilir. Aralıq duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək. Gecə 7-12° şaxta, gündüz 2° şaxtadan 3°-dək isti olacaq. Gecə yollar buz bağlayacaq.

✓ **Xankəndi, Şuşa, Xocalı, Xocavənd, Ağdam, həmçinin Daşkəsən, Gədəbəy rayonlarında** bəzi yerlərdə aralıq qar yağacağı gözlənilir. Aralıq duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək, bəzi yerlərdə

aralıq güclənəcək. Gecə 5-10°, gündüz 0-5° şaxta olacaq. Gecə və səhər yollar buz bağlayacaq.

✓ **Şərqi Zəngəzur: Cəbrayıl, Kəlbəcər, Qubadlı, Laçın, Zəngilan rayonlarında** bəzi yerlərdə aralıq qar yağacağı gözlənilir. Aralıq duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək. Gecə 3-8°, dağlıq ərazilərdə 13°-dək şaxta, gündüz 3° şaxtadan 2°-dək isti olacaq. Gecə və səhər yollar buz bağlayacaq.

✓ **Qazax, Gəncə, Goranboy, Tərtər, Füzuli rayonlarında** əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin axşam bəzi yerlərdə aralıq yağıntılı olacaq, qar yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək, bəzi yerlərdə aralıq güclənəcək. Gecə 1-6° şaxta, gündüz 6-10° isti olacaq. Gecə və səhər yollar buz bağlayacaq.

✓ **Balakan, Zaqatala, Qax, Şəki, Oğuz, Qəbələ, İsmayilli, Ağsu, Şamaxı, Siyəzən, Sabran, Xızı, Quba, Xaçmaz, Qusar rayonlarında** bəzi yerlərdə aralıq yağıntılı olacaq, qar yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək. Gecə 3-8° şaxta, gündüz 3-7° isti, dağlarda gecə 8-13°, gündüz 0-5° şaxta olacaq. Gecə və səhər bəzi dağlıq ərazilərdə yollar buz bağlayacaq.

✓ **Mingəçevir, Yevlax, Göyçay, Ağdas, Kürdəmir, İmişli, Ağcabədi, Beyləqan, Sabirabad, Biləsuvar, Saatlı, Sıyan, Hacıqabul, Salyan, Neftçala rayonlarında** əsasən yağmursuz keçəcək. Lakin gündüz bəzi yerlərdə aralıq yağıntılı olacaq, sulu qar yağacağı gözlənilir. Bəzi yerlərdə duman olacaq. Qərb küləyi əsəcək. Gecə 4° şaxtadan 1°-dək isti, gündüz 7-11° isti olacaq.

✓ **Masallı, Yardımlı, Lerik, Lənkəran, Astara rayonlarında** bəzi yerlərdə aralıq yağıntılı olacaq, qar yağacağı gözlənilir. Aralıq duman olacaq. Şərqi küləyi əsəcək. Gecə 3° şaxtadan 2°-dək isti, gündüz 3-6° isti, dağlarda gecə 3-6°, gündüz 0-3° şaxta olacaq. Gecə və səhər dağlıq ərazilərdə yollar buz bağlayacaq.

BAŞ REDAKTOR

ƏFLATUN
AMAŞOV

TELEFONLAR:

Reklam və elanlar: 493-82-21

Qəbul şöbəsi: 493-24-75
Məsul katib: 493-61-02
Texniki şöbə: 493-59-64

Mühasibatlıq: 498-85-29
E-mail: xalqqazeti@gmail.com
info@xalqqazeti.az

"Xalq qəzeti"nin kompüter mərkəzində yığılıb və səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.

ÜNVANIMIZ:

AZ-1000, Bakı şəhəri, Bülbül prospekti, 30.
Şəhadətnamə 022273

İNDEKS 0282
TİRAJ 4681
SİFARİŞ 411
QİYMƏTİ 40 qəpik

Növbəti redaktor
Vaqif BAYRAMOV
Çapa imzalanmışdır 00:00